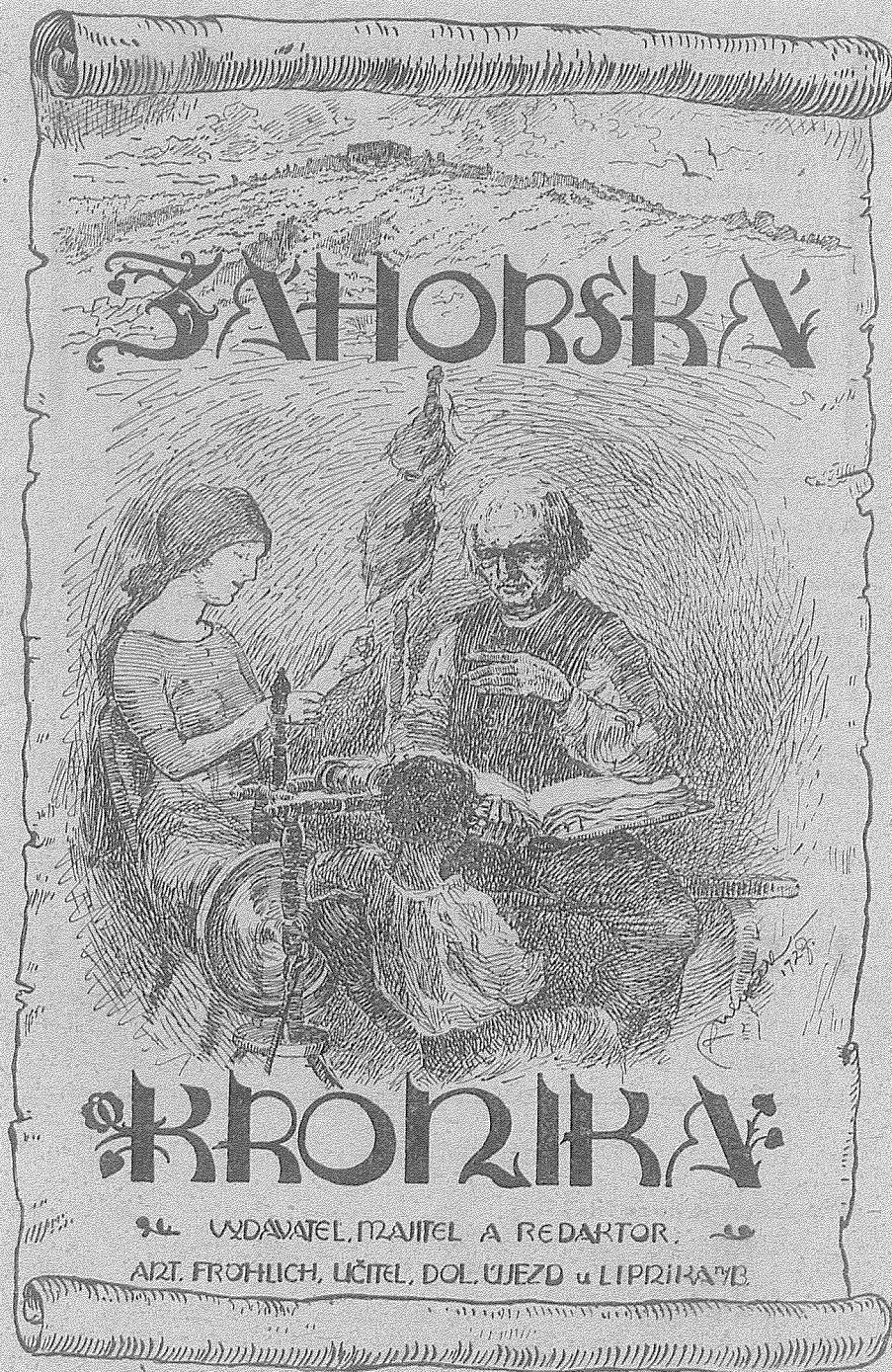

ROČNÍK X.

ČERVEN 1928.

ČÍSLO 4.

Vlastivědný sborník ZÁHORSKÁ KRONIKA vychází čtvrtletně; (září, prosinec 1927, březen, červen 1928). Předplatné ročně 10 Kč do 1. ledna 1928, po 1. lednu 11 Kč. Jednotlivá čísla při hromadném odebírání 2 Kč 50 h, při odebírání jednotlivých čísel přímo po 2 Kč 80 h. Předplatné zasílejte slož. na účet š. k. č. 100.630, Brno.

Rukopisy, knihy pro redakci a časopisy na výměnu, objednávky i reklamace budtež zasílány na adresu: *Casopis Záhorská Kronika v Dolním Újezdě u Lipníka nad Bečvou.*

Novinové výplatné povoleno řed. pošt a telegrafů v Brně výnosem číslo 69.140-VI ze dne 18. srpna 1925.

OBSAH: Moravská brána (Ant. Stržinec). — Hanačka z Dřevohostie (M. Coufalová). — Fojtí a ryehtěři z horního Pobečví (Č. Kramolík). — Rozkvět a úpadek hraničských řemesel. Dokončení (Dr. V. Bartovský). — Památné stromy na Velko Újezdsku (Alois Málek). — Čeleď při hospodářství (Vl. Vašíček). — Taxa na na chléb, žemličky a maso v Lipníku (Jan Badura). — O staré moravské keramice (Fr. Kretz). — Z doby „božího soudu“ (Ant. Svěrák). — Pověsti našeho kraje: Pověsti o Ondrášovi. Dokončení (J. Dohnal). — Stuha vodníkova. Dokončení (S. H. Kunovická). — Jak vznikají pověsti o vodníkovi (Ant. Svěrák). — Drobné zprávy: Kamenný mlát z Němetie. — Velehradsko v pra-předvěku.

P. T. dlužníky žádáme:

! ZAPLAŤTE !

Přikládáme jim složenky.

I. číslo XI. ročníku vyjde v září tohoto roku.

Redakci došlo:

Připravujete se již na léto?

Praktickou pomůckou (přesné stříhy a vzory v původní velikosti) pro domácí šití jest »A B C«, list moderní ženy, v němž každá dobrá hospodyňka najde vše, co třeba.

»A B C« vychází čtrnáctidenně za redakce Aug. Pachmayerové, nákladem J. Svátka v Praze-Smíchov, Husova 7. — Předplácí se na 1/2 roku v tuzemsku, Polsku, S. H. S., Rakousku 10 Kč, do ostatní ciziny Kč 16.—, se stříhovou přílohou Kč 16.—, d ostatní ciziny Kč 23.—. Doporučujeme. Úspora v domácnosti. Ilustrovaná revue pro organizaci práce v domá-

ZÁHORSKÁ KRONIKA.

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK ZÁHOŘÍ A POBEČVÍ.

= VYCHÁZÍ ČTVRTLETNĚ V DOLNÍM ÚJEZDĚ U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

ROČNÍK X.

ČERVEN 1928.

ČÍSLO 4.

Prof. Ant. Stržinec, Praha:

Moravská brána.

Pojednání o jejím morfologickém vývoji.

Moravská brána jest název kraje, který se sice vyskytuje v zeměpisných knihách, ale který není znám lidu, jenž kraj tento obývá. Ani v zeměpise neznámá toto pojmenování vždy týž určitě omezený kraj. Užívá se někdy jména toho v širším slova smyslu, jindy v užším. V širším smyslu rozumí se pod názvem Moravská brána kraj, který se rozprostírá po obou stranách Bečvy a Odry a to mezi posledními výběžky Nízkého Jeseníku na jedné straně a mezi svahy karpatské rozsochy Vsatsko-Kelečské (Hostýn, Javorník Kelečský) a mor. Bezkyd na straně druhé. V užším smyslu pak tvoří Moravskou bránu údolí Bečvy od Přerova k Hranicím a dále přechod přes říční předěl do Poodří a rovina podél Odry k Mor. Ostravě. Jest tudíž Záhorská součástí Moravské brány.

Názvu Moravská brána dostalo se kraji tomu, protože tudy odevždy vcházelo lidstvo na Moravu, nebo tudy z Moravy vycházelo, buď že se stěhovalo s místa na místo, nebo procházelo krajem tímto za účelem obchodním. Jako v novější době vedou tudy důležité obchodní cesty — železnice a silnice — tak bývalo tomu již i v dobách předdějinných. Mnoho nachází se tu památek, které jsou svědectvím toho, že staří Římané putovali tudy na sever k Baltu, aby tam získali drahocenný jantar, s nímž pak doma obchodovali. Končinami těmi lidstvo nejenom procházelo, ale tu se i trvale nejdříve usídlovalo, jak velkolepě do-svědčuje naleziště předměstské nebo nález dolní čelisti v jeskyni Šipce u Štramberka.

Vzali jsme si za úkol, pojednati tuto o morfologickém vývoji Moravské brány. Morfologie znamená tolik, co tvarosloví. Morfologie některé části povrchu zemského popisuje, jak některý kraj jest na povrchu utvářen a též vysvětluje, jak určité povrchové útvary vznikly. Vysvětluje, jak vzniklo tu pohoří, tam zase jak vytvořila se kotlina nebo vyhloubilo se údolí a p. Dříve byl obvyklým výrazem pro podobné popisy »horopis«, který však úplně nevystihuje smysl našeho úkolu.

Moravská brána jest úlehlem (depresí) mezi dvěma morfolo-gickými celky, na které se člení Evropa. Tudy právě prochází

mezi nimi hranice po Odře a Bečvě. Na jedné straně Jeseníky, jakožto skupina horské soustavy Sudet, jež jsou součástí Česko-německé vysočiny, náleží k severoevropskému území hroudového (tabulového). Na druhé straně území Karpat řadí se k jihoevropským zvrásněným vysočinám.

Stýkají se tudíž v Moravské bráně dva povrchové útvary, které jsou zcela odlišného stáří, odlišného původu a vývoje.

Ve vývoji Jeseníků možno stanovit tři různé vývojové fáse: 1. Vyzvednutí za doby kamenouhelné (karbonu) do velehorské výše v podobě vrásy, 2. snížení rušivou působností vody a 3. opět (pohrobní — posthumní) nadzvednutí jesenické kry v době třetihorní.

Za dlouhotrvajícího karbonu nastaly značné změny v mapě souší a moří vůbec, které zasáhly částečně i Evropu.^{*)} S přeskupováním pevnin pak projevila se tehdy i horotvorná činnost na pevnině evropské ve větších rozměrech, než dříve se dotud. Postranním tlakem od jihu vyzvedávala se napříč Evropou mohutná vrása, která počínala ve střední Francii a postupovala obloukem vypouklým k severu přes Německo až do Čech a na Moravu. Vzniklo tu velehorstvo, jež jmenujeme Variským. Toto horstvo bylo později různými vlivy rozkouskováno a rušivou činností znenáhla zarovnáváno v parovínu, přes níž se místy přelilo i moře. Jednou velikou jednotkou onoho variského oblouku je i celá Česko-německá vysočina, z níž zasahují na Moravu Českomoravská vrchovina a Sudety, jejichž moravská část Jeseníky zasahuje k naší Moravské bráně. Sudety tedy, jakožto trosky variského vrásnění, byly zarovnány v parovínu velmi záhy, z části již ke konci karbonu a hlavně pak v době následující — v permu.

Po celý věk druhohorní nejeví se u nás téměř žádné horotvorné činnosti, a oživila v plném rozsahu až v třetihorách. Polem působnosti je tentokrát území položené na jih od horstev variského oblouku. Vyzdviženy byly Alpy i Karpaty. O celém rozsahu tehdejší vrásy nemíníme se ani blíže zmiňovati — zasáhla až do Asie (Himalaja).

Staré jádro dnešních Karpat, složené ze žuly a krystalických břidlic, vyzvednuto bylo prvně nad mořskou hladinu již v době karbonské, ale tvořilo jen nevysoké ostrovy. Po druhé pohnulo se poněkud karpatské území po uložení spodní křídly. Hlavní horotvorný děj však spadá tu do třetihor. Již na jejich počátku obnovilo se zatím v době svrchní křídly na čas přerušené vrásnění. Nedávno uložené křídlové pískovce a z nich vyčnívající jurské vápencové útesy byly částečně nadzdvíženy,

^{*)} O tom, jak v různých dobách geologických přeskupovaly se souše a moře, dočetl by se náš čtenář v mém pojednání: »Nástin historické geologie«, které vyšlo v »Poznání«, ilustrovaném sborníku soustavného sebevzdělání, nákladem Elzeviru (B. Moser) v Praze, díl I. — Kromě toho vydal jsem sbírku osmi mapek: »Moře a pevniny za různých dob geologických«, které toto přeskupování názorně ukazují. Za 4 Kč zašle vyplaceně A. S., profesor reálky v Praze X.

hlavně však vysunula se i tatranská žula s vrstvami jí kryjícími, které však byly s ní sneseny denudací (vodní činností). Ale území karpatské nebylo ještě úplně zbaveno moře. Na pískovce z doby křídlové ukládalo moře ve starších třetihorách dále písek (v eocénu a oligocénu). Koncem oligocénu však vyzvedlo se dno s pískovci křídlovými a právě vzniklými třetihorními, které tvoří dnes pískovcové pásmo karpatské. Za mladších třetihor — v miocénu — prochází severně právě vyzdviženého oblouku alpského a karpatského již jen pouhý průliv spojující pánve Středozemního moře s pánví Černomořskou. U nás sledujeme v období průlivu miocénního dvě období — 1. a 2. stupeň středomořský.

Moře prvního stupně středomořského mělo poměrně nízkou hladinu a rozprostíralo se od Znojma přes Ivančice k Brnu, dále pak pronikalo bezpochyby k Vyškovu, Kojetínu, Bystřici p. H., Hustopeči, Mor. Ostravě a dále. Za druhého stupně středomořského však hladina moře stoupala a to ne stejnoměrně, nýbrž stupňovitě, jak lze souditi dle příbojových teras na pásmu karpatském (pod Javorníkem Kelčským i pod Hostýnem), na druhé straně pak na Jesenících. Terasy objevují se ve výši 340 metrů, 380 m, 420 m, 460 m a poslední až ve výši 515 m. V Moravské bráně dělil se průliv až do předposledního vystoupení hladiny ostrovem vrstev kulmových na levém břehu Bečvy (Krásná hora a Malíník). Teprve poslední zvednutí hladiny potopilo i oba vrcholy tohoto ostrova. Usazeniny tohoto moře tvoří hlavně jíly, vápence, při bývalém pobřeží pak písky a štěrky. Usazeniny sladkovodní, pocházející z té doby, obsahují místy slabé vrstvy hnědého uhlí. Nehledě k rozsáhlejším ložiskům jiho-moravským, vyskytují se slabé vrstvičky na různých místech i u nás (u Holešova, Chonýže pod Hostýnem, u Lipníka, Hustopeče, Běloutína, Kelče a j.).

Miocénní jíly stmelily se většinou v tvrdý kámen jílovec (Tegel), který je místy až 400 m mocný. Tento jílovec, pokrývající bývalé dno miocénního průlivu, způsobuje dnes mnohým městům nesnáze s vodou. Několik měst pokusilo se jej provrtati, aby získalo dostatek vody pro zásobování svého obyvatelstva, ale pokusy se dosud nezdařily nikde. Tak vrtáno u Nov. Jičína 120 m, v Olomouci 60 m, u Prostějova 200 m, u Kroměříže pro léčebný ústav dokonce již 250 m. Všude však marně. V železničním zářezu mezi Hranicemi a Běloutínem, též u Jankovic i jinde vystupuje jílovec na povrch.

Tím bychom byli zhruba nastínili postupný vývoj vrásnění karpatského a zvláště jeho zasažení do našeho kraje. Nedokončili jsme zatím dvě jeho fáse z výše naznačených tří. K vyličení třetí můžeme přikročiti teprve nyní.

Tlak směřující od jihu, který vyzvedával Alpy a Karpaty do výše, nezůstal bez vlivu na severněji položený variský oblouk. Tento totiž tlakem Alp a Karpat roztrhával se v rozsáhlé kry. Některé jeho kry byly zatlačeny do hloubky, jiné pak

zase nadzvednuty. Podél Sudet možno jest sledovati rozsedlinové poruchy (zlomy) po obou stranách. Na jihovýchodě jde zlom lužicko-boskovický, počínající až u Drážďan, na sev.-východní straně zlom slezský, směřující od pramenů Divoké Nisy k Hlučínu. Tlakem tímto byla též odtržena planina Dražanská od Jeseníků, s nimiž má totožné geologické složení, prolomem, který byl příbojem miocenního průlivu rozšířen na Hornomoravský úval. Jeseníky samy byly tlakem karpatských vrás roztrženy v jednotlivé kry, z nichž kra Nízkých Jeseníků byla zatlačena do hloubky, kdežto kra Vysokých Jeseníků byla současně vyzdvížena. Tyto horotvorné pohyby, které se tu jeví po zarovnání starých horských vrás jesenických, zoveme pohyby pohrobními. Zdá se, že hlavní jejich příčinou bylo přesunutí vrás karpatských přes jižní okraj kry jesenické, která zapadá pod vrstvy karpatské. Při tom vznikl poměrně nepatrný zlom, jenž tvoří údolí Bečvy od Přerova k Hranicím, jímž byly odtrženy od Jeseníků Krásná Hora a Malíník, jejichž horniny jsou totožny s horninami Oderských hor.

Když horotvorná činnost třetihorní ustala, zasáhla do úpravy povrchu činnost jiných činitelů. Jsou to hlavně vodní srážky, proudy tekoucích vod a v době pustinné vítr, který nahromadil v nižších polohách spraš, dnešní cihlové hlíny. Na Kravařsku zasáhl též severský ledovec, který pronikl až k říčnímu předělu u Hranic. Zanechal po sobě též hojné usazeniny, jichž materiál přitlačil ze severnějších končin.

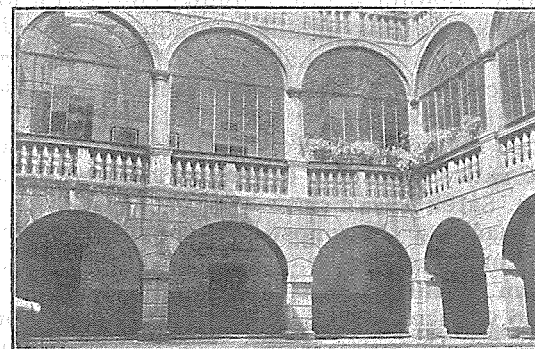
M. Coufalová, Dřevohostice:

Hanačka z Dřevohostic.

Městečko Dřevohostice leží na hanáckém Záhoří mezi Přerovem a Bystřicí p. H. Má 1478 obyvatel, které se živí zemědělstvím, obchodem, řemeslem a dělnou prací. Náměstí dřevohostické je prostranné, podlouhlé a zdobí je pěkný park s pomníkem padlých vojáků — hrdinů, kteří ve světové válce obětovali své životy za vlast. Zmíním se o několika význačných budovách našeho městečka.

Předně jest to starobylá radnice s velikou věží a pěti vížkami. V ní chovají se velké, cenné, úplně zachovalé obecní archivy dřevohostické, jímž rovných nenajdeme na celém holešovském okretu. Ne méně zajímavá jest i dvoupatrová budova měšť. škol — bývalý zámek. Majestátně vypíná se s věží 27 m vysokou, s níž jest krásný pohled na hostýnské Karpaty. Před měšť. školou je předhradí, kolem dokola víne se příkop vodou naplněný. Původ budovy jest temný. Původně to byl zámek, jehož minulost jest obetkaná četnými pověstmi, potom od roku 1902 do roku 1919 ústav pro zanedbanou mládež »Ochranovna«.

Na hanáckém Záhoří od Přerova k Bystřicí p. H. kolem Dřevohostic nosil se ještě v letech 60tých kraj, pravému hanáckému dosti podobný. Záhoří vtisklo mu nejen své mravy, nářečí, povahu, ale i úrodnost svých lánů. Liší se od kraje bohaté, požehnané Hané tím, že je chudobnější, barev tlumenějších, vážnějších. Vzkříšení národa českého roku 1891 zapůsobilo mocně na národně uvědomělé hanácké Záhoří. Roku 1893 pořádána v Dřevohosticích národopisná výstava. Tenkrát zaskvělo se naše městečko krásou a nádherou krojovou — naposled. Z této výstavy odvezeny dva nejkrásnější kroje do Prahy, kdež v Národopisném museu (Kinského zahrada) síň XIII. jsou vystaveny »Hanačka z Dřevohostic« (č. 378) a »Hoch z Dřevohostic« (č. 379).

Obr. 8. Nádvoří měštanské školy v Dřevohosticích.

a od roku 1920 slouží budova měšť. školám — chlapecké a dívčí. Mimo toho máme v Dřevohosticích pětiletou školu obecnou, zimní hospodářskou školu, sokolovnu. Starobylá zvonice, pocházející z roku 1521, kostel a fara náleželi původně českobratrskému sboru a připadli teprve roku 1676 katolické církvi. Rolnický akciový cukrovar poskytuje mnoha lidem výdělek.

Kroj »Hanačky z Dřevohostic« jest unikem, které nelze dnes přesně napodobiti. Sukně je plátěná, barvy tmavomodré, tlumené, potisknutá drobnými kvítky. Jest 5—6 m široká, sahá asi 15 cm nad kotníky, dole vroubena je ze spodu vyčnívajícími černými, strojovými zoubky.

Zástěra ze zeleného plátna — tisku má horní polovinu nezvorkovanou, spodní polovina jest rozdělena na pruhy úzké, širší a nejširší. Každý pruh má jiný vzor, který je potištěn rostlinnými tvary žlutě, bíle, modře, černě, čímž tvoří harmonický soulad barev. Bohatá náběra v pasu pěkně doplňuje celek zástěry. Látky na tyto dvě součástky krojové nelze dnes nikde koupiti. Přednosti potištěného plátna byly: trvanlivost, stálobarevnost, lehkost a snadnost čistění. Sukni a zástěru hanácko-zá-

horskou nosí dosud 83letá stařenka Mizerová z blízké vesničky Lipové.

Široké rukávce sahaající po lokte zhotoveny z hrubého plát-na, doma předeného, neboť před lety nebylo na hanáckém Záhoří domu, kde by chyběl kolovrat a nekonaly se přástky. Nadýchaný rukáv víří okolky, které jsou černě hustě vyšity podobně jako rukávce hanácké. Prvky čili motivky k nim braly vyšivačky z přírody, lučin, hájů, samy je kreslily a dovedně vyšivaly.

Okružní tvoří řídce paličkováná krajka asi 6 cm široká, bohatě zřasená, přes níž se vine kolem krku úzký, zoubkový proužek, límeček. Tím se značně liší od širokého okružní hanáckého.

Černá, soukenná kordulka fialově lemovaná jest zdobena hustě skládanou světlou pentlí a zoubkovou, stříbrnou krajkou. Vpředu zapíná se na bílé knoflíky, vzadu vlní se několik varhánků červeně lemovaných; sahá až do pasu. Rodina Sofková v Dřevohosticích může se pochlubit úplně zachovalou kordulkou přes 100 let starou.

Jediné, co se dosud v Dřevohosticích zachovalo, jsou pestré, červené šátky, potištěné drobnými kvítky a lemované žlutým třepením. Šátek vázaný na tak zvané »přišnice«.

Kroj »Hanačky z Dřevohostic« doplňují bílé, ručně pletené punčochy a černé polobotky s nízkým podpatkem, červenou růžicí a žlutým knoflíkem uprostřed.

Již dávno vymizely pravé, hanácko-záhorské kroje z dřevohostického kraje. Dnes jen musea hostí památky našich pramatěk. Při slavnostech najdeme jen několik součástek ryziho kroje, ale ty nedovedou upoutati a zapůsobiti na naši duši. — Lidové umění již dávno umřelo, doba přerušila staletou tradicí lidu, neustálý spěch a ustavičný ruch pokrokových národů nutí též k rychlému zhotovení všech potřeb, tudíž i šatstva a tak dnešní stroj nahrazuje nám to, co dříve bylo prací nejen pilných rukou, ale i srdce a citu našich milých předků.

Čeněk Kramoliš, Hranice:

Fojti a rychtáři z horního Pobečví.

Všeobecný článek o fojtech a rychtářích uveřejněn byl na podzim roku 1927 v 2. čísle X. ročníku Záhorské Kroniky a zachovalé zprávy o fojtech jednotlivých osad na Lipensku otisknuty byly v čísle 7. Vlastivědného Sborníku župy olomoucké v roce 1928. Podáváme další zprávy o fojtech z horního Pobečví, pokud bylo lze se jich dopátrati.

Hranicko.

Hranice. V dlužních registrech uvádí se v Hranicích fojt Matouš Nevrla hned r. 1558. Od r. 1579 se fojtům říkalo rychtář.

Vít Kožišník se prvý ve výše uvedených registrech tak podpisoval a po něm všichni další. Fojti a rychtáři v Hranicích nebyli dědiční ani zákupní a po roce se měnili. V účtech obce hranické z r. 1622 se píše, že poslu rychtářskému bylo dáno 8 r. služby.

Bělotín. Roku 1626 byl zde dědičným rychtářem Malík, který s venkovany hájil město Hranice, když je obléhalo vojsko španělské, které pomáhalo císaři. Když naděje na vítězství nebyla, vrhnul se se zámecké věže do příkopu, aby neupadl v ruce nepřátelského vojska.

V Černotíně uvádí se fojt r. 1561. Měl pojištěný dluh ve statku Jana Plevy v Hranicích. Jméno jeho se neuvádí.

Drahotuše. Fojtství připomíná se zde v 16. století, ale v druhé polovici již se užívá názvu rychtář. Ředitel Jan Zapletal píše: Za času Jana Kropáče — 1553 až 1557 — byl zde obecním písařem Jan Podolský z Podolí, týž uvedl městské knihy a listiny do žádoucího pořádku a založil pamětní knihu. Usedlíci drahotuští, měšťané i předměšťané, volivali každoročně: dva purkmistry, rychtáře (?), konšely, které držitel panství potvrzoval a v úřad uváděl. Správu obce vedli purkmistři a konšelé, moc soudní měl rychtář.

Dub. V 18. století uvádí se zde dědičná rychta.

Hustopeče. Fojt měl robotu odpuštěnou, za to jel jednou v roce do Slezska pro sádky.

Jindřichov. Dle pověsti fojt, jenž dědinu založil, jmenoval se Jindřich. Zdejší rychtář měl povinnost v čas války míti pohotově jezdcy, který vojsko po cestách tamními lesy převáděl. K tomu měl dlouhý meč, zvláštní sedlo i oděv.

Kelč. R. 1391 byl zde fojtem Ondřej, který své fojství toho roku zastavil Ludvíkovi z Hučenic za 50 hřiven.

Klokočí. Dědičná rychta byla zde odedávna.

Luboměř. Rychtář zdejší měl nejen právo, nýbrž i povinnost výčepu.

Nýdek. Roku 1412 jmenuje se zde rychtářem Martin. Ale v seznamu dlužníků Daniele v Hranicích r. 1599 jmenuje se v Nýdeku fojt a ne rychtář.

Partutovice. Dle pověsti byl zakladatelem obce fojt Bartoloměj.

Rakov Fojtství — nynější statek č. 10. — bylo zapsáno v zemských deskách a bylo nadáno hojnými výsadami. — V nynější usedlosti č. 34. bývala rychta. Rychtáři byli poddáni fojtům. (Píše Bartovský.) — Majetník statku na č. 10. byl jistě dvorák nebo zeman a ne fojt.

V **Těšicích Dolních** i v **Horních** zachovaly se dosud názvy »na fojství«.

Meziříčsko.

Na Meziříčsku bylo 7 panství. Největší bylo panství Meziříčské, později v 19. století, když majitel panství přestěhoval se do Krásna, obyčejně Krásenské zvané. Skládalo se z 15 obcí.

— Dále byl manský statek Meziříčský, panství Bránky, Choryňské, Lešenské, Loučské a arcibiskupské panství Kelečské.

Na svobodném panství Meziříčském bývali fojti a rychtáři dědiční. Zdá se, že osady náležející panství Kelečskému, Loučskému a Choryňskému dědičných rychtářů neměly.

Meziříčí. Fojt uvádí se již roku 1455. Roku 1568. úřad městský skládal se z fojta, purkmistra a konšelů.

Krásno. Poslední fojt jmenuje se roku 1573, později byli rychtáři. Říkali tak mladšímu purkmistru, který úřad ten zastával.

Bynina. — Fojtství dědičné uvádí se již 1599. Koupil je Václav, syn Jana fojta, za 90 rýnských.

Hrachovec. Roku 1612 fojtství a mlýn prodáno za 300 R.

Krhová. — Roku 1622 jmenuje se fojtem Jura Jurášek a purkmistrem Matuš Dluhoň.

Křivé. Prodáno fojtství roku 1573 za 100 R.

Střítež. K fojtství zdejšímu patřilo polí 38, luk 20, pastvin 35, lesa 7 jiter.

Veselá. Fojtství uvádí se r. 1676.

Zašová. Roku 1374 Vok a Kravař prodal fojtství Markétě a muži jejimu Ješkovi.

Jarcová. Fojtství prodáno roku 1733 za 150 R.

Juřinka. Fojtství zdejší mělo 30 měřic orné půdy, 3 měřice zahrady, 8 měřic úhoru a luk na 5 a půl fůry sena.

Poličná. Fojt r. 1676 dle urbáře za nechování chrta odváděl 3 měřice ovsu.

Choryň. Fojt jmenuje se až 1778.

Vysoká. Fojtství bylo dědičné, ale majitelé často se střídali.

Podolí. Fojta dědičného r. 1803 nebylo, vrchnost si dočasně fojta volila.

Kunovice. Fojti dočasně byli ustanovováni. Teprve roku 1813 byl jeden lán za dědičný povýšen.

Rožnovsko.

Panství Rožnovské patřilo majitelům panství Meziříčského či Krásenského.

Rožnov. První fojt Indra uvádí se již roku 1552 a poslední Jiřík Václavův r. 1638. Roku 1649 podpisuje se Matěj Maniak již jako rychtář.

Dolní Bečva. Fojtství bylo zákupné a roku 1676 jmenuje se fojtem Bartek. V 18. století bylo fojtství na čísle 5. a patřilo k němu 116 ha 40 arů půdy.

Prostřední Bečva. Fojtství se mlýnem r. 1772 koupil Jura Mikulanka za 250 R. V rodu tom udrželo se už stále. Bylo při čísle 20. a patřilo k němu 400 měřic půdy.

Horní Bečva. Fojtství připomíná se již r. 1676 a bylo zákupné. V 18. stol. byli fojty Malinové a hodnost ta zůstala v rodu jejich až do zrušení roboty. K fojtství patřilo 500 měřic polnosti.

Valašská Bystřice. Původně slula Randýskova Bystřice, poněvadž její fojt, zakladatel osady, slul Randýsek. Roku 1651 uvedeno je fojtství Janu Randýskovi v zápis i s pasekami k tomu přináležejícími. Fojti bystřičtí byli v 18. stol. malou vrchností a byli na čísle 179, které vyhořelo. Nové postaveno kus níže, blíže ke kostelu.

Hážovice. Fojtství bylo zákupné a uvádí se již r. 1676, kdy fojtem byl Kubán. Posledním fojtem byl Michal Vašek. Fojti obývali číslo 38.

Hutisko. Fojtstvím byl původně grunt, který Pavel Majer r. 1698 koupil. Fojt hutiský byl polovičním fojtem, nebo měl větší výhodu, poněvadž odváděl jen jednoho jeřábka, ostatní fojti dva a jezdíval teprve za dva roky pro víno.

Solánek. Fojti byli na Solanci dříve, než osada za dědinu byla prohlášena. Dle register gruntovních byl zde fojt hned roku 1583, ale osada prohlášena za dědinu až 1657. Solánské fojtství bylo původně malé, když stálo r. 1679 jen 50 R., ale časem přikupovali fojti pozemky, až vzrostlo na 216 jiter.

Tylovice. Fojtství bylo zákupné a uvádí se r. 1676, kdy fojtem byl Plandor. O sv. Václavě odváděl 10 grošů platu a za nechování panského chrta 4 míry ovsu. Fojtství bylo na čísle 33.

Vítě. Již roku 1310 jmenuje se ve Vítěch fojt. Fojtství bylo na čísle 40. a mělo na 300 jiter pozemků. Posledním fojtem byl Pilečka.

Vigantice. Roku 1573 bylo zde již fojtství, neboť toho roku koupil Josef, zdejšího fojta syn, fojtství rožnovské za tři a půl sta rýnských. Fojtství bylo na čísle 6. a patřilo k němu 150 jiter pole. Posledním byl Jan Jurečka.

Zubří. Fojtství zdejší uvádí se v listinách hned r. 1310 při založení nové osady. Roku 1693 přenechal fojt vrchnosti fojtství, která z něho pořídila panský dvůr a nové fojtství založeno výše v dědině. Patřilo k němu přes 40 měřic půdy. Posledním fojtem byl Jan Palacký, nejmladší bratr historiografa Františka Palackého.

Vsatsko.

Vsetín. Město již v 16. století mělo hrdelní právo. V soudu jeho zasedal rychtář, purkmistr a konšelé. Nejstarším rychtářem, jehož jméno je známo, byl roku 1679 Ondřej Jarošek, posledním Václ. Raušer.

Hošťálkov. Bylo zde zákupní fojtství, které r. 1697 koupil Václav Uhřík s mlýnem a pilou za 250 morav. zlatých.

Hovězí. Roku 1628 neuvádí se zde ještě fojt, ale později jmenují se fojty Mikuláš a Daněk Poláškoví.

Nový Hrozenkov. Osada založena r. 1654. Prvým fojtem byl její budovatel Zbranek, po něm jeho zeť Orszák.

Jablunka. Obec jmenuje se v listinách r. 1612 a roku 1666 byl zde fojtem Martin Kovář.

Jasénka. Roku 1749 jmenuje se zde fojtem Jan Tkadleček. **Johanová.** Fojt uvádí se r. 1700 a neměl roboty.

Velké Karlovice. Osada nově založená prohlášena za dědinu r. 1713. Fojtství uvádí se v gruntovní knize r. 1732, kdy byl fojtem Bílý. Při úpravě hranic panství Rožnovského a Vsatského r. 1774 bylo fojtství rozděleno ve dva díly. Téměř polovice polností bylo odtrženo a zřízeno fojtství v Mal. Karlovicích, které přisouzeny k panství Vsatskému. U fojtství čís. 23. zůstalo ještě 250 měric pole. Nyní i Velké Karlovice patří do sousedního okresu Vsatského.

Malé Karlovice. Fojtství zřízeno po rozdělení Karlovic ve dvě obce r. 1774. Bylo v údolí Tisňavky v čísle 17. Fojty byli Třetinové.

Mikulůvka. Roku 1666 byl zde fojtem Michal Martoš. Roku 1700 se píše, že byl fojt ode všeho platu a robotování osvobozen.

Pržno. Fojt uvádí se r. 1700, ale poněvadž bývalo kdysi městečkem, mělo jistě dávno své fojty.

Ratiboř. Fojtství zdejší bylo veliké. Roku 1666 se píše, že fojt Jan měl 5 koní, 1 hříbě, 12 krav, 6 jalovic, 2 telata, 40 koz, 18 ovec, 10 včelstev a 5 svíní.

Roketnice. Zdejší fojtství r. 1373 obdržel Bartoš, jehož rod na něm dlouhá léta žil. Dle záznamu z r. 1459 patřil k fojtství svobodný lán, mlýn na jedno složení, veřejný šenk a majitel mohl bez závad střilet zajíce a koroptve a mít svého ševce, pekaře, řezníka, kováře a koupel.

Rouštka (Růždka). Fojt zdejší se uvádí v urbáři r. 1700.

Ústí. Fojt se zde uvádí též r. 1700.

Zděchov. Roku 1666 byl zde fojtem Jan Kocourek.

Dr. V. Bartovský:

Rozkvět a úpadek hranických řemesel.

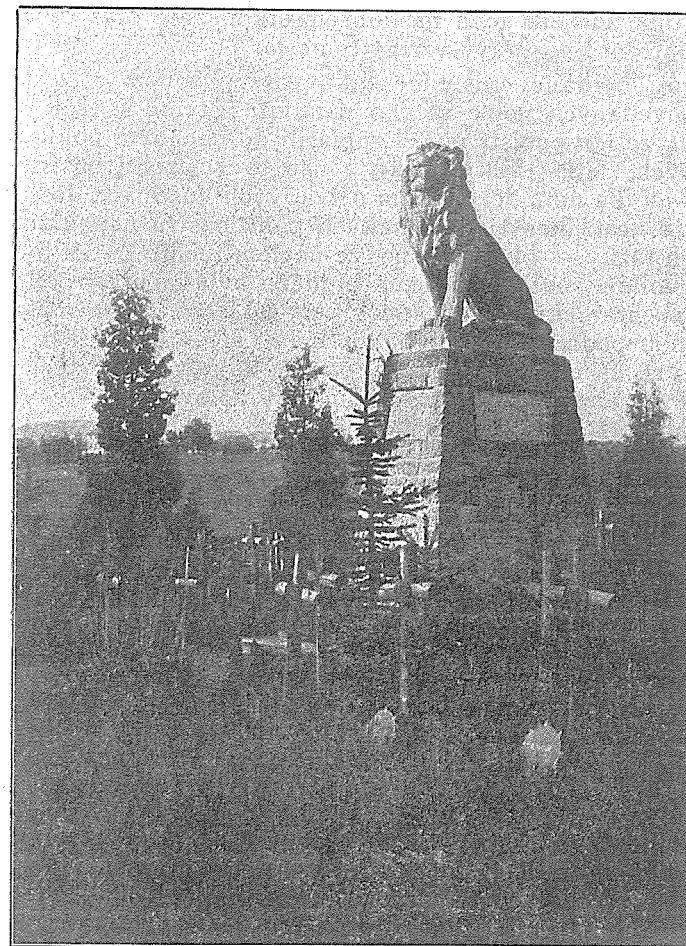
(Dokončení.)

Význam cechů byl v podstatě dvojitý: jednak pro město, jednak pro živnostníky v cechu sdružené.

Cechy byly odborovými organizacemi živnostníků a jako takové kladly hlavní důraz na to, aby členové těchto organizací dosáhli jistého stupně blahobytu, jenž by jim umožnil klidný a hlavně nezávislý život. Nezávislí řemeslníci tvořili většinu ve městech a neodvislá města demokratickými prvky veřejné správy začala se tak stávat mocným soupeřem ostatních stavů a rozkladným prvkem ve feudální soustavě správy. Dějiny města Hranic zdůrazňují ještě jednu stránku významu cechů pro město.

Když pán Hranic, Mol z Modřelic, očekával ortel smrti za svůj odboj proti Habsburkům, lpí hraničtí řemeslníci se zoufalou houževnatostí na svém přesvědčení a kde jen mohou podporují

krví i penězi nepřátely svých nepřátel. Toto národní uvědomění přechází pak u hranických cechů s generace na generaci a projevuje se i v dobách tuhé germanisace, kdy nařizeno vésti cechovní knihy německy. Hranické cechy podřídily se nařízení jen do té míry, že vedly německým jazykem jen ty knihy, které

Obr. 9. Smutný památník na světovou válku v Hranicích.

podléhaly kontrole úřední, ale v jádru svém zůstaly ryze českými.

Daleko mnohotvárnější a bohatší je význam cechů pro členstvo v nich sdružené.

Cech hájil zájmy mistrů určitého řemesla. Tím byla vytčena směrnice jeho působnosti jak na venek tak i oproti členům samým. Cech obmezoval předně vzrůst nových členů. Mistrem,

jak jsme viděli, mohl se stát jen ten, kdo se řádně vyučil a složil zkoušku před mistry »pochtivými a dobře dožadánými«. Sociální význam tohoto zařízení je jasný. Zostřováním podmínek měl cech možnost zabránit rozšíření mistrů, když viděl, že by se zvýšeným počtem samostatných řemeslníků zhoršila průměrná životní míra jednotlivcova. To sloužilo ovšem i tomu, aby jakost díla udržena byla na dobrém stupni, ale přes to brzdilo toto opatření i nezdravý vzrůst řemesla.

Proti ochraně existence takovým způsobem a z důvodů právě uvedených nelze ničeho namítati. Čteme-li však v pramenech, že nový mistr musel zaplatit do cechovní pokladny až 14 zlatých, dát 4 funty vosku a nad to vystrojiti mistrům hostinu — a dle účtů, jež se nám o takových hostinách dochovaly, víme, že nestřídmost u hranických pánů mistrů nepokládala se za hřích těžký — plyne z toho, že účelem těchto potíží bylo obmeziti volnou soutěž, byť i tím bržděna byla láce a trpěli odběratelé. V hranických pramenech nenašel jsem, že by sňatek byl výslovnou podmínkou přijetí do cechu, ale v artikulech pekařských v 1. části vzpomenutých, čteme, že povinnosti těch, kteří si brali za ženu dceru mistrovskou, byly poloviční. Je tedy pravděpodobno, že i v Hranicích, stejně jako jinde, i tuto podmínku bylo nutno splniti, než se tovaryš stal mistrem.

Ovšem cechy si uvědomily, že obmezování soutěže nesmí jíti tak daleko, aby škodilo kvalitě nebo ceně zboží. V prvním směru viděli jsme na př. u řemesla kolářského, že předmět mistrovského díla byl vhodně vybrán tak, aby tovaryš ukázal na něm všestrannou zručnost: který by toho nedokázal, »ten, aby od nich fedrován nebyl«. Pokud pak se ceny týká, tu dokonce byla soutěž mezi mistry nucena v tom směru, že řemeslníci museli prodávati své zboží tak, aby »každý různě nestál před domem svým, ale všichni aby prodávali na místě slušném pospolu«, jak to čteme v artikulech pekařských.

Cechy byly nuceny řešiti také vnitřní sociální otázky. Taková otázka hodně palčivá byl poměr tovaryšů k mistrům. Tovaři i učedníci tehdejší lišili se od dnešních už tím, že jejich poměr k učebnímu pánu měl více ráz domácí čeledi než charakter dnešního živnostenského zaměstnance. Učedník i tovaryš sliboval úctu a poslušnost také hospodyně a starším tovaryšům.

Plat tovaryšů byl u všech mistrů téhož cechu stejný. Jednotnost mzdy sloužila cechům k dvojímu účelu: ztěžovala tovaryšům požadovati zvýšení mezd a činila do jisté míry z cechu dnešní kartel. Dnes rozumíme kartelem každou smluvní organizaci podnikatelů, která v určitém směru zamezuje volnou soutěž. Podnikatelé soutěží mezi sebou v různých směrech, buď cenou nebo kvalitou nebo cenou výrobního nákladu. Do ceny výrobního nákladu spadá také mzda. Uložil-li tedy cech svým členům platiti stejnou mzdu, znemožnil jednotlivým mistrům sni-

žovati jejich výrobní náklad a zamezil tudíž snadnější soutěži se spolucechovníky.

Poněvadž tovaryši nebyli plnoprávními členy cechu, spolčovali se v samostatná sdružení, na cechu jen do jisté míry závislá. Nejvíce zpráv o tom, jak vypadalo sdružení tovaryšů, je v pramenech soukenických. Vyskytovala se ovšem i při jiných řemeslech. Shromáždění tato byla organizována obdobně jako cech. V čele stál starší tovaryš volený celým shromážděním. Byl-li cech mistrů žádán o schválení volby nebo ne, o tom jsem v hranických pramenech zprávy nenašel. Činnost hromady tovaryšské záležela hlavně*) v tom, že hájila zájmů hospodářsky a sociálně slabších dělníků proti mistrům.

Význam tovaryšských organizací byl veliký. V nich rodily se nové pokrokové názory a ony stávaly se tak vládou potřebnou pro rozkvět řemesla. Vzpomeňme jen, že soukenické řemeslo v Hranicích dosáhlo výše netušené, když organizace odbytu svěřena byla Davidu Vračlavskému z tovaryšstva Karla Šejdy. On ukázal nové cesty hranickému trhu sukna a pomohl tak celému řemeslu.

Zbývá zmíniti se o příčinách úpadku hranických cechů. Příčiny ty byly dvojího druhu. Jednak hlavní, jež postihly všechny cechy, jednak vedlejší, které vyplynuly z vnitřních poměrů toho kterého řemesla.

Všeobecné příčiny rozvratu hranických cechů byly tytéž jako příčiny rozpadnutí se cechovního zřízení vůbec. Jsou probrány nejen kulturními historiky, nýbrž i vynikajícími národohospodáři a zmíním se k vůli přehlednosti aspoň o dvou.

V době Josefa II. začal i u nás růsti myšlenkový směr, jenž žádal uvolnění od přísné vázanosti a svobodu ve všech oborech lidské činnosti. Směr ten nazývá se liberalismem. Poněvadž cechy byly založeny právě na přísné vázanosti v každém směru, staly se předmětem kritiky tohoto hnutí, které zvítězilo a cechy odstranilo.

Kromě toho působily tu i vlivy politické. Od dob Marie Terezie stupňuje se u rakouských panovníků snaha po ucelené, jednotné říši (centralismus). Snaze té stála v cestě každá organizace, která měla vliv na úpravu veřejných zájmů. Že cechy měly na veřejný život vliv nesmírný, je z předcházejících řádků jasno. Proto tedy státní správa cechy nejen nepodporovala, nýbrž přímo dávala je pod svůj dohled a konečně je zrušila a nahradila politicky bezmocnými společníky.

Vnitřní poměry toho kterého řemesla měly pak jen ten význam, že konečný, neodvratný rozklad cechu buď brzdily nebo urychlovaly. Život byl silnější a porazil i přemocné organizace cechovní. S nimi padla ovšem i některá dobrá za-

*) O jiné funkci hromady pomocníků psal jsem v loňském ročníku »Z. K.«

řízení, zvláště sociální, jež snaží se nová doba nahraditi způsobem jenž by se vystříhal po této stránce chyb cechovního zřízení, ale jenž by současně zahrnoval v sobě jeho přednosti.

Alois Málek:

Památné stromy na Velko-Újezdsku.

Asi 10 minut od obecné školy ve Staměřicích, ve starém porostu, smíšenině smrků s jedlí, stojí v lese v oddělení 34 b »Mokř« asi 150 let starý modřín (*Abies larix*), jehož obvod v poprsní výšce měří 2 m, výška asi 32 m.

V oddělení 29 b »Hraniční« na svahu západním v bukovém porostu rozkládá se mohutný buk (*Fagus silvatica*), který měří v poprsní výšce obvod 3.10 m. Jest nejsilnějším v celém okolí a jeho stáří odhadnuto asi na 200 let. Nedaleko něho na severním svahu v témže porostu nachází se stará jedle (*Abies pecinata*), která měří v poprsní výšce obvod 2.70 m, výška 30 m; stáří 200 roků. Její větve rozkládají se hned od země.

Podél okresní silnice vedoucí z Vel. Újezda do Kyjanice, v dobře zapojeném smrkovém porostu, (odd. 25 c, »V. Bakalov«) stojí s rozdrásanou kůrou silný bor (*Pinus silvestris*), měří v poprsní výšce obvod 1.90 m, výška 28 m, stáří 150 let.

Na sever od parní pily »Kyjanice« u hranice, jež odděluje revír ranošovský a velko-újezdský (odd. »Kyjanský« kopec) ve smrkovém porostě vypíná se svým rovným kmenem javor mléčný (*Acer platanoides*), popr. obvod 1.65 m, výška 28 m, stáří 140 let. V polesí velko-újezdském 22 c »Panenská« v porostu bukovém nachází se jilm polní (*Ulmus campestris*) popr. obv. 1.70 m, stáří 120 roků.

V oddělení 19 f »Nad vartou« blíže Šubertovy louky zasluhuje pozornosti mohutný dub zimní (*Quercus sessiliflora*) na svahu vývozu, s daleko rozprostírajícími se kořeny. Síla v popr. výšce obv. 3.15 m, výška 28 m, stáří 220 roků. Jest nejsilnější dub na celém velkostatku veselském.

Blíže potoka mezihořského (odd. 17 »Mezihoří«) rozkládá se javor mléčný (*Acer platanoides*), v popr. výšce obv. 1.70 m, výška 28 m, stáří asi 150 roků. Na severovýchod od něho stojí bříza bílá — obecná (*Betula alba*), která měří v popr. výšce obv. 1.36 m. Bílý kmen její vévodí mladému podrostu smrkovému a jasanovému. V témže porostu nalézá se také silný šan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), v popr. výšce obv. 1.88 m, výška 28 m, stáří 150 let. Pod jeho korunou a i daleko po stranách uchytil se značně nálet, takže dnes jeho potomstvo dosahuje až k jeho rozvětvení. — Na pravé straně potoka mezihořského a neschůdné lesní cesty v odd. 17 d lze spatřiti habr

(*Carpinus betulus*), který měří v popr. výšce obvod 1.25 m, výška 20 m, stáří 120 roků.

Na okraji lesa v odd. 26 m nalézá se osyka (*Populus tremula*), obv. popr. 1.22 m, výška 24 m, stáří 90 roků. V odd. 10 b v nížině u lesního potůčku stojí stará olše lepkavá neb olše černá (*Alnus glutinosa*) ve smrkovém porostu, obv. popr. 1.70 m, výška 28 m, stáří 120 roků. Po boku jejím roste třešeň ptačí, měří obv. popr. 1.35 m, výška 26 m, stará asi 100 roků. Na jaře svým bílým květem pestří mile zeleň smrků.

U říšské silnice blíže prostřední pily lze spatřiti kaštan koňský (*Aesculus hippocastanum*), obv. popr. 1.90 m, výška 22 m, stáří 140 roků. Nedaleko něho roste keřovitě jalovec (*Juniperus communis*), který v tomto kraji zřídka se vyskytuje a ve vzdálenosti asi 150 kroků dub zimní (*Quercus sessiliflora*), se značně rozloženou korunou. Měří obv. popr. 3.15 m, výška 28 m, stáří 200 roků.

V katastru obce Staměřice při říšské silnici od říšského kopce přes Zavadilku k Mokři táhne se stromořadí starých lip, které byly vysázeny po postavení říšské silnice a jsou dosti mohutné. Průměrný obv. popr. jest přes 2 m, výška 26 až 30 m. Jest jich 90 silnějších a 30 slabších a jsou asi od 60 až do 150 roků staré. V době letní poskytují chodcům příjemný chládek, vůni a činí dojem mohutné ohrady kol cesty. Poblíž revíru velkoújezdského při oddělení »Hraniční« v sousedním revíru Loučka je kopec porostlý lesem. (Výška kopce 588 m.) Na temeni stojí stará jedle, jež vypíná se majestátně nad všechny ostatní tak, že je ji viděti až skoro od Olomouce. Její obv. popr. měří 137 cm, výška 30 m a jest stará asi 190 roků.

Vladimír Vašíček, Dřevohostice:

Čeled při hospodářství.

(Dle starších zápisů).

Způsob prací polních a za starších dob robota vyžadovaly toho, aby při selských usedlostech byl větší počet čeledi, než nyní bývá. Nebývalo ani jednoduchých strojů ku sečení, totiž hrabíc, nýbrž žalo se obilí srpy, tak že bylo třeba dvakrát tolik lidí jako nyní a žně trvaly též delší dobu. Ovšem nebylo tehdaž tolik pole vzděláváno jako teď. Doby robotní a potomní až do sedesátých udržovaly při hospodářství poměr mezi čeledí a hospodáři téměř patriarchální, v pravdě rodinný. Čeled pobývalíc obyčejně déle let na statku, patřila tak k rodině, jako děti hospodářovy. Tyto mnohem výše ji nestály ani vědomostmi ani jméním otcovským. Všem krásně slušel národní kroj drahý sice, ale k nesedraní. Pláště svatební s varhánkami na ramencu dě-

dívali synové, rovněž i zelené špenzry a dobré beranice nebo tchořovice.

Promluvíme nejprve o mužské čeledi. Při pololánu byli 2 až 4 služební — pacholek, prostředník, pohůnek a čekaneček poslední hodnosti, slul nepěkně kobylančák. Péči měli všichni tiito zvláště o koně. Doma za léta je málo krmili — jen v poledne. Večer místo krmení jeden jel s nimi na pastvu a před svítáním přijel domů, koně si trochu odpočinuly — očistili je, pokrmili sečkou a ráno zase do práce. V maštalích bývalo plno zpěvu hned z rána. Pacholek vstana, opláchl se vodou a pomodliv se, dal se do sečky. Natáhl provaz od spružiny, na stropě připjal ke šlapce u stolice řezací a již zaznívalo stejnoměrné klepání patky u kosíře na stolicí. Prostředník s pohůnkem čistili koně a nejmenší pomocník čistil trochu stáj. Všichni ti, byli-li doma, spávali v maštali, v řízní na tak zvaných palatách při zdi. Mzda proti nynější byla malá, ale jsou příklady, že pacholci tolik si ušetřili, že se mohli oženiti buď na chalupu neb i na grunt. Dostával pacholek asi 20 zl. peněz, dvě hrubé lněné košile a jednu tenkou rovněž, pak plátenice, bílé kalhoty to, a na žně zástěru od hospodyně. Ostatní čeledín dostávali méně na penězích i na plátně.

Ženské čeledi býval též větší počet, pro příčiny svrchu již uvedené a též proto, že se hodně pěstoval hovězí dobytek, a nebylo tehdy ještě jetelín, nýbrž živili dobytek travou, na kterou se musilo ráno choditi a po poli sbírat. Na obyčejném gruntu bývaly 2 — 3 dívky. Mzda byla též malá poměrně k nynější a to 8 zl. na penězích a dívky starší měly svůj kousek lnu, totiž na ¼ až ½ měrice, dostávaly též plátno na rubáše a košile, pak výplata ženská pozůstávala většinou z přírodnin.

Všechna čeleď, mezi níž počítány ve vesnici i děti hospodářů ve příslušných hodnostech — jako pacholci, prostředníci atd., byla spojena svazkem dědičným a cítila se jako celek. Jak děti tak hospodář a cizí říkali tomu neb onomu čeledínu: Francěk, Josef atd. Krutilů Doleželů atd. dle jiéna hospodářova. Mezi chasou sousedních dědin jakož i mezi chasou jiných panství bývala vždy jakási řevnivost, jež začínala při pastvách vyžíváním na »půl cesty« a končila hlučnou praní někdy při muzice.

Jan Badura:

Taxa na chléb, žemličky a maso v Lipníku.

Obecní úřady v městech pečovaly o to, aby lid dostával od pekařů pečivo váhy určené za obnos přiměřený. Cena zboží byla určována dle ceny mouky a dle ceny paliva. Jelikož tyto

ceny ročně častěji se měnily, vydávány byly též častěji předpis o taxách (ceníky), které byly obecnstvu ohlašovány. Policejní komisař občas obcházel s policajtem, který nesl vážky a závaží, krámy a převažoval pečivo. Pečivo, které nemělo patřičné váhy, bylo skonfiskováno a dáno chudým ve špitále (chorobinci). Odtud povstalo v Lipníku přísloví »dáme to do špitála«, když totiž domácí pečivo bylo nějak nezdařené.

Tuto podáváme takový předpis tax v Lipníku pro měsíc březen roku 1841, potvrzený krajským úřadem v Hranicích.¹⁾ Taxa na chléb, žemličky a maso měsíce března roku 1841.

Podle měsíční trhové ceny obilí a dřeva v průměru vypadne měrice pšenice na 2 r. 35 ¼ kr. stř., měrice rži na 1 r. 54 ¼ kr. stř.; sáha měkkého dříví platí 4 r. 12 kr. stř.

Dle toho vypadá taxa:

Bílý pekařský chléb za 3 kr. stř. váha 1 funt 8 lt.

Bílý pekařský chléb za 1 kr. stř. váha — 13 lt.

Černý pekařský chléb za 3 kr. stř. váha 2 funty 7 lt.

Černý pekařský chléb za 1 kr. stř. váha — 24 lt.

Ordinární žemlička za 1 kr. stř. váha — 10 lt.

Nejbělejší žemlička za 1 kr. stř. váha — 5 lt.

Mastný rohlíček za 1 kr. stř. váha — 5 lt.

Ordinární rohlíček za 1 kr. stř. váha — 10 lt.

Funt hovězího masa z cizozemského dobytka 6 kr. 2 d. stř. = 16 kr. 1 d. šajnů.²⁾

V Lipníku 25. února 1841.

Jan Sommerfeldt, purgmistr.

Filip Žiak, policej. komisař.

Po úpravě od přerovského c. k. krajského úřadu s následujícím poznámenáním se potvrzuje:

Při měsíčním vyměřování vejsady neb taxy na chléb a žemličky dle zřetelné cifry vejsadní škaly ze 7. prosince 1804 gub. číslo 17.821 ohledu pozůstávající ceny jak obilí tak dřeva se příliš (asi přesně) má řídit, to jest: měsíční tržová cena pšenice i rži v průměru, pak pozůstávající skutečná cena dřeva jest za výměr měsíční výsadní taxy vzítí, a váha rozličného braku pečiva dle cifer, jak takové při těch dotčených cenách obilí a dřeva v škole vejsazené jsou, od měsíce k měsíci vysloviti (ustanoviti), i také se rozumí, že když prodávácné (prodejní) ceny rozličného pečiva ve stříbře vysazeny jsou, také i ceny obilí a dřeva ne v šajnech, nýbrž dle rovné platnosti od 100 k 250 na stříbro ve vejsadní škole k ustanovení měsíční vejsady neb taxy uvedené býti mají.

Poněvadž pekaři k pečení chleba a žemliček jenom mladodubové (válce), smrkové a jedlové štěpní dříví potřebují, tak

¹⁾ Listina je z němčiny přeložena, plna germanismů.

²⁾ 1 šajn = funt (libra) rovná se 56 dkg, 1 funt měl 32 lotů, lot = 1.75 dkg, 1 r. stř. = 1.02 Kr. rak. měny, 1 r. šajnů = 42 Kr. rak. měny.

také průměrná cena jenom od těch druhů dřeva udati a vypočítati se má. Když sáha těch posledních druhů dřeva ku příkladu na 9 rýnsk. 39¼ kr. v šajnech, neb dle rovné platnosti à 250 na stříbře uvedené 3 rýnsk. 51 kr. 3¾ d. vypadne a ty dle toho ve stříbře vysazené krejcary polovici jednoho rýnského přesáhnou, cena dřeva k regulování vejsady na chléb a žemličky v rovném počtu s 4 rýnsk. v stříbře přijati, tak jak na-proti tomu, když průměrná cena dřeva jiného měsíce ku příkladu na 3 rýnsk. 23 kr. vypadne, cena dřeva k regulování jenom s 3 rýnsk. přijati jest; tehdy krejcary k vynechání jsou, poněvadž těch posledních 23 kr. polovici rýnského nedosáhnou. (Dekret dvorské kanceláře 4. února 1822, gub. dekret od 26. listopadu 1814 čís. 33.516.)

Obecnému lidu svobodno pozůstává, tyto předjmenované prodeje v jedné neb druhé valutě, totiž v stříbře neb šajnech platiti. (Gub. Cirk. od 22. srpna 1820 č. 24.885.)

Podle těch ustanovení pekaři a řezníci se co nejskrovněji (nejpřesněji) a pod vyhnoutím konfiskace i také jiných trestů ve vysokém gubern. cirkuláři od 23. prosince 1808 č. 20.086 (§ 226 a 231) právní trest vykazující kníhy) určených řídití mají, i také jedenkaždý kupec se pobízí, jak by ty předjmenované prodaje proti taxe platit, aneb je falšované dostat měl, takové oklamání k ouřední vědomosti uvéstí.

Však ale obzvláště žádné jinší jak spravedlivé, totiž cimentirované míry a váhy k spatření býti musejí, a jak se pekařům nařizuje, rozličného braku chléb a žemličky dobře vypéci, tak i se jim přísně zapovídá, z toho taxe podrobeného pečiva v jinší než té zde určené ceně péci a prodávati.

Prodej chleba přes dva dni staropečeného nejenom na krámě i také v obydlí pekařův pod vyhnoutím konfiskací zapověděn jest. Dle vysokého gubern. dekretu od 16. ledna 1803 číslo 26.170 při chlebě za 3 kr., když takové pečivo přes jeden den staré neb vysušené jest, jenom půl lotu a tak dále smírně odraziti povoleno jest; tehdy každé pečivo chleba, jenž pod váhu proti předřeknutému výměru se vynalezne, dle vrchního ústavu (ustanovení) jakožto starý chléb do konfiskace propadnouti má.

Co se ale pečiva žemliček týče, při tom usušení se ustanoviti nemůže; pročež jest nařizeno, aby takové pečivo přes jeden den staré se neuložilo a na krámě se neprodávalo, nýbrž ale, když jest přes jeden den staré tak jak pečivo chleba přes dva dni staré, na odděleném místě, neb tak jmenovaném studeném trhu, ne ale na krámě nebo v obydlí pekařův pod vyhnoutím konfiskace prodáváno bylo, kde potom prodavační cena na společném dorozumění obou stran, totiž kupce a prodáváče zůstává, však ale při tom pozorovati jest, aby pekaři vždy s dostatečným a čerstvým pečivem zaopatření byli.

Pekařům dále mimo dělání a prodaje mlíčných, vaječných aneb mastných žemliček a rohlíků takéž i dělání všelikého ou-

pravného chleba pro pochoutku (Luxusbrod) jakož i nicméně dělání takových žemliček s tím doložením se dovoluje, že toto pečivo pro pochoutku na místě svého odbytu veřejně prodávati smějí.

Přináleží však policejním ouřadům, aby o to pečovali, by pekaři vždycky s potřebným a dobrým pečivem podle sazení (ustanovení) k potřebám obecnstva zaopatření byli, a aby každé nepřímé donukování k přijetí oupravného pečiva pro pochoutku k podskočení (ukřivdění) obecnstva přísně pokutováno bylo, jakož aby místní policejní ouřad o to bděl, by se předpisy strany zdraví proslých přidělání oupravného chleba vesměs přísně zachovávaly (Guber. cirkulář od 25. ledna 1828 čís. 2728.)

Poněvadž svobodný prodej venkovního neb domácího chleba na trhu s vysokým gubern. dekretem od 26. června 1824 čís. 16834 docela povolen jest, a tak předpis od 5. dubna 1894., co se ustanovení prodavačné ceny a převažování chleba na trhu týče, vyzvysen (zrušen) jest; tehdy s vysokým gubern. cirkulářem od 28. srpna 1832 čís. 28.577 pekařům mimo chleba podle sazení také dělání a prodej tak jmenovaného venkovního chleba i chleba na pochoutku na krámě povoleno jest, však ale pekaři jak povčil i budoucně vždy s všeckým brakem chleba i žemliček taxe odrobeným zaopatření býti a s jejím působením každou dotázku obecního lidu dokonale spokojiti mají.

Přináleží však ale policejním ouřadům jak zásobení pečiva podle sazení tak i nejprísnější zachování předpisů taxonomy náležitě přehlídati a také ostře pozorovati, aby obecnému lidu na tom pečivě nechybilo.

K ulevení dohlídky jest pečivo taxe podrobené od jiného na místě odbytu odděliti.

Řezníci maso ne od ruky nýbrž na váhu ve vysazené taxe prodávati a následující pořádek přivažků s vysokým gubern. cirkulářem od 8. července 1790 číslo 12849 předepsaný pevně zachovávatí mají:

1.) při jednom neb půldruhém funtě masa žádný přivažek se dáti nemá.

2.) Když ale váha půldruhého funta přestupuje, tak následující výměr co nejskrovněji jest zachovati; pročež skromnosti s masem spojené neb přirostlé, která vždy spoluvážiti se má, k doplnění požádané váhy jenom ještě jednu, však ale užitečnou koš na polévku z hlavy neb jiného místa přivážiti dovoleno jest, a sice:

- při 2 funtech 4 loty
- » 3 funtech 8 lotů
- » 4 funtech 16 lotů
- » 5 funtech 24 lotů
- » 6 funtech 1 funt
- » 7. 8. 9. funtech 1 funt 16 lotů

při 10. 11. 12. funtech 2 funty

» 13. 14. 15 funtech 2 funty 16 lotů

» 16. 17. 18 funtech a tak dále, nikdy více jak 3 funty.

Trésty na přestoupek předřeknutého výměru ustanoveny jsou: prvněkrát dva toлары říšské, druhýkrát pět tolarů říšských, třetíkrát deset tolarů říšských, čtvrtýkrát vystavení na vejsoupek (praní), pátýkrát ztráta městského a mistrovského práva.

A jako bez toho od strany magistrátu, vrchnostenského neb jiného ouřadu na nejkrovnější splnění naddotčených předpisů a ceny, a sice jak na prodáváče tak i na kupce pozorné oko se míti bude, tak také budou obzvláštěně pohlídačové a policaje dle jich instrukcí na to pozorovat a předstupníky bez meškání ouřadu městskému oznamovat.

V Hranicích, dne 1. března 1841

v zastoupení p. c. k. guberniálního rady a okresního hejtmana:

Netter,

adjustováno: F. Sonntag.

Frant. Kretz:

O staré moravské keramice.

Továrny, rozvoj průmyslu, ničí a odklizejí rukodělnou výrobu. Stroje nahrazují ruční výrobu a individuální ráz výrobků je splošněn, je prost oduševněného, původního způsobu zpracování, kdy každý jednotlivec výrobce dle svého nadání a zručnosti vtěloval do svého díla něco vlastního, původního, čímž nabyly tyto práce velmi zajímavé, často vysoce umělecké hodnoty a rázovitosti. Remeslník pracně zdolával hmotu chtěje z ní vyrobiť zboží k potřebě, užítku a k okrase, překonával po těžkých zkouškách nedostatky a techniku zdokonaloval až docílil úspěchu. Vidíme to v obrábění dřeva, kovu, skla, hlíny, tkaniva, tisku a j.

Trvalo velmi dlouho, než byly překonány četné překážky, neboť za starých dob neznali ani základů chemie a jiných pomůcek, jimiž rychle různé obtíže se luští. Bylo tomu tak zejména v keramice, v tomto nejstarším oboru podomácké řemeslné výroby.

Hliněné nádobí bylo v domácnostech nejpotřebnější a nejnutnější, vyráběno bylo u všech národů bez rozdílu na celém světě od nejstarších dob. Každý národ tvořil účelně, volil vlastní tvary, které sám vymýšlel, později je dovedl též ozdobovat a polevem chrániti, aby nepropouštěly tekutiny. Byla z prvu tato výroba, jako všechny ostatní, podomácká.

Také na Moravě dle pravěkých nálezů v pohřebištích obdobně jako v jiných zemích provozováno bylo hrnčířství. Z prvu zpracovávána hlína obyčejná, jaká se na poli vykopala, později

poznávali a zpracovávali jiné druhy hlíny a znečištěnou dovedli plavití, aby ji zbavili různých příměsí. Následkem třídění materiálu a jeho mícháním povstaly nové hmoty rozdílné tvrdosti a jakosti, vyžadovaly jiné pozornosti a opatrnosti při pálení.

Poněvadž po vypálení je hlína porovitá, neboť v ní se nacházející rostlinné částky se spálí, propouští vodu a pro domácnost takové nádoby na tekutiny se nehodí, nýbrž jen pro zrní a suché předměty, bylo záhy pomýšleno na to, kterak tuto porovitost odstraniti. Byla vynalezena sklovitá, lesklá hmota, klejt, kterou se nádoby tenkou vrstvou polilo a tak byla porovitost ucpána a zamezena. Tento polev udržel se u kamnařů a venkovských hrnčířů na polevání obyčejného zboží až po dnes. Nádobí bylo nevzhledné, poněvadž pod polevem pronikal střep a nebyl polevem zakryt. Teprve hodně pozdě asi v 16. věku přinesli k nám novokřtenci, u nás habáni zvaní, nový způsob polevu, který střep, hmotu úplně zakryl. Byl to způsob krycího polevu, který dávno byl znám na východě, v Itálii, odkud se jeho znalost rozšířila až k nám otevřena jím nová brána zdokonalení a vývoji keramické výroby zvláště po stránce výzdoby.

Nové způsoby polevu, znalost hlíny, barev povzneslo hrnčířství a žbánkářství na venkově, kde se znamenitých úspěchů dočkalo. Ale záhy tento obor dal podnět k zakládání keramických továren zvláště na místech, kde bylo s dostatek osvědčeného materiálu a tak položen byl základ k rozvětvené keramické kultuře na Moravě, která dosáhla vysokého stupně dokonalosti jak technické, tak výzdobné, figurální i tvarově-umělecké. —

Práce továrnické nezapadaly do rámce výrobků venkovských hrnčířů, ač někde vyráběly i zboží pro selské domácnosti, které prodávaly na trzích anebo do továren dojížděli trhovci sami pro zboží. Většina výrobků továrnického určena byla pro domácnosti měšťanské a panské, proto také tvary nádob byly zcela jiné než selské, tvary byly jednoduché, k době přiléhající. Byli v továrnách umělci, kteří zhotovovali návrhy figurální i pro tvary nádobí užitého i ozdobného.

Původně i továrny braly ku zpracování hlínu, nejraději bílou, a přiváželi ji i z dalekých ložisk. Nejstarší keramická továrna v republice byla založena r. 1743 v Holiči, poblíž Hodonína a měla svými tvary, výzdobou i polevem rozhodující vliv na četné keramické továrny, které později na Moravě, Slezsku a v Uhrách vešly v život.

Co se týče selské keramiky, je často těžko určovati původ, nedá se ani výzdobou ani tvarem topograficky přesně zjistiti. Je i materiál i polev často k nerozeznání. Je sice na některých kusích značka, písmena, ale jenom některá jsou přesně určena. Továrnické výrobky co se týče původu nenechají nás již na rozpacích, neboť mají po většině tovární značky, buď psané nebo vtlačené do hmoty. Na některých bývá podepsán i mistr i letočet. Některé jsou i bez značek.

Na Moravě byly na těchto místech keramické továrny: v Hranicích nad Bečvou, v Bystřici pod Hostýnem, Rajnochovicích, Loukově, na Vsetíně (v Mikulůvce), ve Vranově u Znojma, v Kravsku, Kopřivnici, Lysicích a Olomučanech. Neřadíme sem Vyškov a Loštice, kde se vyráběla selská keramika a též předměty figurální, neměly také rázu továrníckého, nýbrž byly to pouze větší dílny. Také na západní Moravě na českomoravském pohraničí vyráběna byla pěkná keramika i na severní Moravě, ale pro nedostatek důkazů není lze ji přesně určit.

Naše keramická literatura je chudá a k tomu ještě velmi rozptýlená. Nemá podrobných monografií ani seznam (vyobrazení) keramických značek. Je bohužel velmi málo pracovníků v tom oboru, ale jinak zájem o moravskou keramiku je značný a je od četných sběratelů vášnivě vyhledávána pro svou úhlednost, rázovitost, tvarovost a zvláštní výzdobu.

Moravské keramické továrny neměly dlouhého věku. Často po léta — v dobách válečných — přetrhly výrobu a někdy se k ní nevracely, někdy bylo pokračováno, ale byl patrný úpadek vkusu. Nastal pak porculán, sklo a polévané zboží kovové a keramická výroba majolíková byla pohřbena.

V Hranicích začalo se v továrně pracovat r. 1783., v Bystřici p. H. r. 1789 až do 1807. Po vyhasnutí bystřické továrny vznikly větší dílny v Rajnochovicích o v Loukově, kde se vyrábělo zboží kameninové, nepomalované, na Vsetíně (v Mikulůvce) pěkně bíle polévané a vkusně formovné zboží kameninové do městských domácností, ve Vranově u Znojma vzniká kameninová továrna r. 1793, která dosáhla znamenitého rozvoje. Nápodobili zde zboží anglické s odlepovacími obrázky a předměty teracottové, v Kravsku založena byla továrna r. 1823 a věnovala se výrobě zboží kuchyňského, trhového a hraček, v Kopřivnici založil továrnu Jan Raška, vyráběl kameninové zboží malované, rovněž Schütz v Olomučanech a Raabe ve Znojmě. Všecky výrobky těchto továren a dílen jsou předmětem sběratelským. Zanikly všechny.

Antonín Svěrák, Kelč:

Z doby „božího soudu“.

(Z kelecké obecní kroniky.)

Bylo to někdy před r. 1729. Jurovi se ztratila z pastvy kobyly. Marné bylo hledání v blízkosti i dále, kobyly jako by se do země propadla, nebylo jí. Teprve po roce oznámil dobrý člověk Jurovi, že kobyly viděl u Bělovského v B.

Jura vybral se do B., aby si kobyly odvedl. Ale nepochodil; místo aby kobyly přivedl, odnesl si domů několik krvavých podlitin.

V Kelči byl tehdy ještě »hrdelní soud«, k němuž patřily obce Vsechovice, Provodovice, Malhotice, Skalička, Bránky.

I zažaloval Jura Bělovského pro krádež a ublížení na těle. Nastal výslech obou stran. Bělovský tvrdil a živým Bohem se dokládá a svědky dokazoval, že kobyly měl mnohem dříve, než se Jurovi ztratila.

Jura zase stál na svém, že kobyly je jeho a svědci to plně dotvrzovali.

Tu byla dobrá rada drahá: komu dáti za pravdu? Svědci obou stran zdáli se býti věrohodní.

Radili se konšelé.... »Ať se stane vůle boží, ta nechť rozhodne!« — byl výsledek porady soudců.

I rozpálen kus železa a oba soupeři měli naň položit dva prsty; kdo dle vydrží, ten že bude v právu. Stalo se. Bělovský sotva železa se dotkl, zařval a usmykl, ale Jura držel, až prý se mu z prstů kouřilo a — kobyly byla jeho.

POVĚSTI NAŠEHO KRAJE.

Pověsti o Ondrášovi.

(Dle vypravování napsal Jindřich Dohnal.)

(Dokončení.)

Založení kostelíčka větřkovického děkuje se také dle pověsti Ondrášovi. V nejbližším okolí Větřkovic bývaly husté lesy a v nich hojnost zvěře. (Větřkovice či Dětrichovice byly však založeny již ve 13. stol.) Hrabě Harasovský byl tam na honě. Najednou se vidí obkličena divokými chlapy, kteří po něm žádají peníze a vše cenné, co u sebe má. Hrabě ale nerozváživ své postavení namířil na jednoho z lupičů a zastřelil jej. Tu prý Juráš obuškem hraběte srazil k zemi. Na místě tom, kde se toto událo, dala hraběnka vdova vystavěti kostelíček dřevěný, který asi před 20 lety shořel. Obraz tuto událost znázorňující visel v kostelíčku. Také obraz shořel.

Ondráš chodíval různě převlečen. Hned jej bylo viděti jako pána plného zlata a prstenů, tu zase v nádherném národním kroji, nebo se objevil jako chudý Valach. Chodil mezi lid nepoznan a vyslýchal jeho nářky a pomáhl, jak kdo potřeboval. Jestli kterému ubožáku uhynula krávka, jediná živitelka, dal peníze, aby si mohl koupiti jinou. Za kolik chudších zaplatil tvrdou daň na zámku. Chasníky chudých a nuzných chudších vykupoval z vojny. Nevěstám zařizoval výbavy. Boháčům však uměl pouštěti žilu. Židů nikdy a nikde nešetřil. Tito také naň vedli hrozný nářek. Na své kamarády byl, jak již řečeno, velmi přísný. Příkázal všem, nikoho nezbavovati života. Když ale přece se stalo, že někdo neuposlechl, bez milosti jej sám zastřelil. Tak

uměl zjednat platnost a váhu svým příkazům. Ano samého Juráše, svého důvěrného přítele, chtěl zbavit života, neboť ten byl srdce surového a mnohého bohatého i chudého připravil o život. A tak dobrými skutky chudíně prokázanými hleděl napravit zlo, které sám páchal a za něj, přísahou danou Hátě vázán, pokání činit nemohl.

O studni na hradě Hukvaldech se vypravuje, že byla hluboká tak, že dno její leželo níže nežli řečiště řeky Ondřejnice a že kanálem byla spojena s řekou. Když prý otec Ondrášův byl purkrabím hraběte Pražmy uvězněn a odeslán na hrad Hukvaldy z obavy, aby jej vzbouřený lid selský z frýdeckého vězení nevysvobodil, pokoušel se jej Ondráš z hradu tohoto tak pevného a silně zbrojným lidem obsazeného osvobodit. Na útěku z hradu spustil se Ondráš okovem do této hluboké hradní studny a kanálem ústícím do Ondřejnice vyšel z hradu. Tak odvážným junákem byl Ondráš.

A když přišel k muzice, to teprve bylo veselí! Děvčata míval Ondráš vždycky rád a ona byla všechna do něho jako oheň. Však je také všechna vytancoval a vyčastoval. Tu se stalo, že při takovém veselí zastali ho portáši. Nebránil se jim, nechal se železy spoutati stavě se smutným. Až přítomným děvuchám slzy z očí kanuly. Když ho chtěli odvádět, tu požádal pány portáše, aby mu dovolili se ještě na rozchodnou napít. Ti, proč by ne? — dovolili. Ondráš vyprázdnil doušek sklenicí a vzhůru dnem postaví na stůl. Všichni, kolik jich bylo v jizbici, jak sčarování usnuli. Ondráš zatím rozbil pouta a odešel. Teprve kus za hospodou poslal někoho nazpět, aby sklenici zase obrátil. Tak se všichni zase probudili, portáši po Ondrášovi se hnali, ale ten byl již přes hory a doly. A jak to již ve světě bývá, v tom nejvěrnějším příteli se mnohdy nejvíce zklameme. I Ondráš se zklamal v tom, kterému nejvíce důvěřoval a kterému nejvíce lásky a dobra prokázal.

Juráš již dlouho závistivým okem pohlížel na Ondráše, jak ho všichni soudruzi milují, lid chválí; záviděl mu hodností hejtmána a zdu, s jakým každý jeho podnik se potkával. Rád by ukládal o bezživosti Ondráše, ale viděl, že je nezranitelný, že ze všech pútek a nástrah vždy vycházel vítězem a sám neporaněný. Tu jednou ve slabé chvíli, kdy viděl, že Ondráš je neobyčejně vesel, doléhal na Juráš, by mu pověděl, jakým způsobem sejde se světa, když přece každý musí umřít.

»Vidíš«, praví Ondráš, »zapřísáhal jsem se, nikomu toho nesděliti, ale nechci před tebou, svým věrným a upřímným druhem, míti žádného tajemství. Nejsem ničím zranitelný, leč tímto můj obušek.« Kdyby byl v tu chvíli pohlédl Ondráš do očí svého přítele, jistě by hleděl toto své prozrazené tajemství smrti Juráše si zabezpečiti. Nedovedl se Juráš tak přemoci, aby svou radost v jiskřících se očích nedal na jevo. Ošemetník, ještě Ondráše objímal, by tak své rozčilení ukryl.

Rozmluvu tuto vyslechl také švec, jenž nikdy od Ondráše se nevzdaloval, obzvláště byl-li při něm Juráš. To z vděčnosti, že mu jednou život zachránil. Po odchodu Juráše varoval švec Ondru, by se měl před ním na pozoru. Ten však se obavám ševce usmál, ale přece dovolil, že mu žvec může býti neustále na blízku.

Zbujníci opět počali řádit. Loupili a mnohé zámožné lidi zabili, třebaž jim to bylo Ondrášem zakázáno. Tu byla na hlavu Ondráše vypsána cena 100 dukátů. Juráš nemohl více do očí Ondráše se ani podívat, neboť od té doby, kdy poznal jeho tajemství, stále se zanašel myšlenkou, jak se zmocniti obušku a jeho život utratiti. K tomu slíbená odměna 100 dukátů nedala mu ani spáti. Konečně naskytla se vhodná příležitost, kdy Juráš svůj úmysl provedl.

Dne 1. dubna 1715 sezval Ondráš své druhy do hospody ve Sviadnově. Tam se hostili a zpěvem a tancem při hudbě bavili. Obzvláště se rozjářil Ondráš a tančil se svou děvuškou, Dorotkou, hostinského Horáka dcerou. Při tanci se všelijak obuškem oháněl. Zářícím zrakem pohlednuv na své druhy zvolal: »Kdo tak dovede tančit jako já?« Zloduch Juráš vzkřikl: »Já! A již se dere k dívčici a žádá po Ondrášovi obušek. Tento po prvé jej dává z ruky. Při zvucích cymbálu krouží Juráš po taneční síni jako jestřáb hledající svou kořist, z nenadání vrhá se na Ondráše nic netušícího a zasazuje mu obuškem smrtelnou ránu do čela. Ondráš umírá.

Druhové se rozutekli, s nimi i švec, který dříve svou těšinkou na Juráše vypálil. Leč chybil, Ondráše odnesli do valchy v Místku. Tam byl rozčtvrcen a na postrach přibit na topoly.

Juráš a ostatní druhowé obdrželi milost. Svého řemesla ale nezanechali a byli pochyťtáni a utraceni. Tak Juráš, který se stal po Ondrášovi hejtmánem valašských hajduků, došel konečně odplaty za zrádný svůj skutek, tak skončili jeho druhowé, jichž bylo asi 30. Od roku 1711 provozovali řemeslo zbujnické.

Výjev ze Sviadnova je znázorněn na obraze v radnici města Příbora a tu čteme: »Ondrass Hlawny loupezník starej 34 let od Wlastního Kamarada zabity r. 1715.«

O Ondrášovi se také vypravuje, že dříve, nežli se oddal životu loupežnickému, postavil se v čelo selského hnutí, tak jako u Chodů Kozina. Junák ten vedl rozbouřený lid proti utiskující šlechtě slezské. Vzbuření sedláci byli vojskem rozprášeni.

Hlavní vůdcové a nespokojenci uchýlili se do hor, kde vedli život svobodných, nepoddajných mstitelů, lid ostatní pak se uchýlil do svých chýší, kde dále nesli trýzeň své doby.

Lid mylně připočítává pojmenování hory Ondřejníka a řeky Ondřejnice památce Ondrášově, neboť tyto dávno před tím již svá jména nesly. Jisto ale jest, že Ondřejník a lesy Lysé Hory skýtalý Ondrášovi a jeho druhům bezpečný a dlouholetý úkryt.

O Kazničově, hoře na jihozápad od Hukvaldů, se vypráví, že tam zakopal Ondráš polovici svých pokladů. Tyto prý nalezne ten, kdo svůj život zase zasvětil boji za práva a bláho utiskovaného lidu.

S. H. Kunovická:

Stuha vodníková.

(Dokončení)

Když vstoupila děvčata do taneční světnice, oněměli tančící úžasem a přestali tančit, obklopivše Francku. Tak krásnou dosud Francku nikdo neviděl, svítila skoro krásou a měla hned kol sebe tanečníků jako včelka čmeláků. Francka tolika obdivem zhrdla a odmítla všem prosbu o tanec.

»Dneska s vama, chlapci, tancovat nepudu. Čekám jinýho tanečníka!« Ančka s úlekem pohleděla na svoji kamarádku, jež uprostřed sálu dupla vyzývavě a rozhlížela se pyšně kol. Francka už je jistě zlým duchem posedlá, že tak hříšně mluví a zlé mocností pokouší. Ančku opanovala v této chvíli jakási předtucha, že to s pyšným děvčetem dnes dobře nedopadne a marně zaháněla v duchu vzpomínku na večer u soběchlebské seče. Studený závan větříku proletěl náhle taneční světnicí. — Ančka se otočila a zbledla sama nevědouc, proč. Dvěře se neslyšně otevřely, v horko světnice zavanula jakási nepojmenovatelná vůně lesních silic, smíšená s vůní květů a ve dveřích stanul překrásný jinoch v mysliveckém šatě, na kloboučku zelenavém sám lesní květ a peří bohaté.

Pohledem prvním na hezku Francku zamířil, prsty lehce zalusknul, sólo muzikantům zahrát poručil a již lehounkým krokem, plavně k uzardělému děvčeti přes sál se nesl, poklonu hlubokou učinil, tak jakoby hraběnkou byla, — kol štihlého, dívčího pasu ruku ovinul, a již spolu v kole zavířili, lehounce se otáčeli, div se podlahy dotýkali. Tak slastně dosud Francce ještě nikdy nebylo. Mysliveček žíznivě se očima hlubokýma v oči její vpíjel, pas děvčete žhavě tisknul. Francce se hlava zatočila, dív k zemi neklesla. Úzko i sladce děvčeti zabylo. Už a už krásný myslivec Francku k sobě vinul, již sotva dýchatí mohla, tu »ručík« stuhou propletený děvčeti přes rámě na hrud přelétl, ... stuha zasněžená zeleno-žlutavě-modrým svitem, kalichy vodních růží jako by oživily, rozevřely a z nich cos slizce hladkého, chladného vylézalo, drobní hádci po těle Francky se rozlézali, otáčeje se kol bílých paží neodbytně a úsilně. Příšerným pocitem bezmocnosti tuhla Francka v jakousi bezcitnou hmotu, když velký a hladký had, zelenými šupinami pokrytý, výš a výš k bílému hrdlu se šinul a rychlými závity je otočil. Oči hada se zaleskly jedovatým, zlověstným svitem, pátravě hlavu otáčel, kam jed svůj by nejúčinněji vpustil, již — již uštknouti Francku

chtěl, když sladký a smutný hlas v ouško dívce šeptl: »Vrať mi stuhu kouzelnou! Či chceš, aby vinou bažnosti tvé po okrase talisman můj moci pozbyl, aby životy naše propadly prokletí? Není ti sebe i mne líto, ješitná ty dívčice? Já bez stuhy té bídým plazem jsem, který tebe k smrti uštkne, protože sudba nejvyšší takový trest pro hříšnou tvoji pýchu určila.« — Francka hrůzou přivřeně oči pootevřela, v pohled plný hoře a zoufalství se vpíla. Ve chvíli té poznala, jak krutě se prohřešila, zkoušeje a vyvolávaje zlé mocností, teď následky zlé pocítiti musí. — Všechnu sílu duše soustředila v jediném přání, zbavit se začarované stuh, ulehčiti sobě i vodníku, kterého svojí vinou vehnala v strašná muka. V té chvíli kmítem si připomněla vyprávění své stařenky, že každý podobný tvor mocným talismanem opatřen jest a sílu svojí ztrácí, když talisman jemu uloupen byl, v poslední chvíli jasného vědomí stuhu chvějícími se prstíky z pletence vypletla, krásnému jinochu v ruku vložila. Jásavý, skoro divoký výkřik se ozval a Francka zachytila z očí hlubokých jako lesní studánky pohled nejvděčnější.

Po té klesla bez hlesu k zemi. Záhadný myslivec zmizel, jakoby větrem svát, — hudba přestala hrát a vyděšení tanečníci se seskupili, křísíce omdlelou Francku. Francka procitla z těžkých mrákot až ve své komůrce na bělostném lůžku. Nad ní rodiče hořekovali, Ančka věrná plakala. Nikdo nevěděl, co se Francce stalo, jen Ančka vytušila, kdo byl myslivec krásný a proč na muziku s Franckou tančit přišel.

Francka upadla do dlouhé, těžké nemoci. Děsivé představy děvče z lůžka vyháněly a rodiče rady si nevěděli.

Konečně rozhodli na radu Ančky zavézt Francku k bábě čarodějně do Rajnochovic.

O této divotvorné ženě šla krajem zvěst, že jest výbornou lékařkou, od uhranutí i od očarování léčí prý jistě a moudře.

Ančka usoudila, že kouzlo vodníkové stále ještě trvá, že vliv čarovný vrácením stuh dosud není zmařen. Proč družka ubohá v těžké nemoci stále víc a více blouzní, podléhaje nejpodivnějším představám? To jen bába čarodějná uhodnouti může, lidský rozum na podobného něco nestačil. Soucitná Ančka celé noci nad nemocnou kamarádkou probděla. Zlí, škodolibí lidé, Francce krásu nepřející, usoudili, že děvče trpí za svoji domýšlivost a ješitnost. Nikdo však netušil, co se v duši Francky odehrávalo. Nemoc učinila z veselého děvčete mátožný a smutný zjev, nad kterým ti, kdo děvče milovali, zaplakali.

Francku do peřin na vozík uložili, vedle tatíčka — hospodáře kamarádka Ančka usedla.

A jeli. Čarodějná bába rozhodnouti měla o život děvčete.

Dlouho o nemoci Francky bába uvažovala, posléze tatíčka děvčete a kamarádku ven z chalupy poslala, že se samotné Francky na stav zdraví přeptati musí a k tomu že svědků nepotřebuje.

Oheň na krbíšti bába rozdělala, několik vonných zrněk do plamene vhodila, bílý dým rovně vyvalil se a bábu i Francku zahalil.

Děvče omámeno vonnými výpary tvrdě usnulo a ve spánku tom bábě čarodějně všechny otázky zodpovědělo a tak se lesní věštkyně dozvěděla o neblahé příhodě s vodníkovou stuhou. Když Francku probudila, pravila s vážnou tváří: »Ty, děvčičo za bažnost po světské parádě se mosíš trápit. Ale nesužuješ se enem ty. Do většího trápení si hastrmana soběchlebskýho připravila, kerý jedné nohó na suchu, jedné nohó v mokře stoja, se trápit — a v kolíbadle z travnic spať mosí, protože do hluboký vody tak dlúho nesmí, až popel z vlasů, ve kterých jeho pentla byla uvázaná, kletbu z něho sejme. Enem tehda sebe i jeho od velikýho sužování vysvobodíš, když si vlasy ustříhneš. Bo veliký sóžení na celý kraj přinde, dokád se tak nestane; veliký sucho zničí celú vašu krajinu, protože hastrman soběchlebský vodu z pramenů ba i ze studní pozvypíjá.«

Francka neváhala a nožicími vlasy sobě ustříhla u samého zátylí. Bába hedvábné rulíky do ohně vhodila a ve chvíli zbyl z nádhery vlasů hezké Francky pouze šedý popel, který bába do sáčku opatrně vložila a děvčeti podala se slovy:

»Popel ten k seči soběchlebský prvního večera, hdy měsíček v ouplňku bude, doneseš! Na dvou vrbách kolíbadlo uvidíš! Z kolíbadla ruka se k tobě vztáhne — a do té ruky sáček s popelem položíš, za to travnice dostaneš, ty vem a honem, neohlídaj se ani na levo, ani na pravo dom utíkej! Dyž tak uděláš, zlý mocností tebe do kúzel svojich nedostanú, sobě baji temu soběchlebskému pokoj zjednáš! A teď di dom s Pánem Bohem, a nic sa neboj, všecko dobře dopadne!«

Francka bábě poděkovala, tatíček dobře zaplatil a jeli zas domů, už trochu veseleji.

Francka učinila, jak čarodějná bába poradila. Za nádherného večera, kdy měsíc byl v úplňku, vybrala se k seči, a ač ji bylo hrozně úzko, přece zmužile došla až na určené místo.

Cvrčci cvrkali na všech stranách o překot, záby pořádaly v bažině koncert večerní. Tajemné šumění lesa zvýšilo tesknotu, jež pojednou těžce dolehla na Francku. Zastavila se takoruka před dvěma vrbami. V mysli vyvstl jí obraz krásného myslivce.

V tom zaslechla strašné, nedětské zavzlykání z kolíbadla, visícího na vrbách a houpajícího se tajemnou silou sem a tam. Pojednou vztáhla se k Francce z kolíbadla blanitá ruka, a ozval se ston tak bolestný, že ve Francce až srdce usedalo.

Vyjmula zmužile ze záňadří sáček s popelem svých vlasů a do ruky vložila. Pociťla v nitru svém této chvíle veliké ulehčení. V tom zmizelo kolíbadlo a cos' bílého dopadlo k nohoun Francky. Zároveň ozval se radostný výkřik nad močálem.

Křoviny seče zašuměly, voda v bažině se rozčeřila a uprostřed bažiny, kde se nacházela hluboká tůň, rozsvětlilo se tisí-

cerými světélky všech duhových barev. V stkvoucí záři objevil se nad tůň jinoh, zamával Francce v poslední pozdrav vodními růžemi protkávanou stuhou. V hluboké tůni pak zmizel jako nádherný prelud a Francku srdce zabořelo. Světýlka střelhitě spěla ku břehu a po Francce pojednou vztahovalo se tisíce bílých rukou, toužících děvče do vody stáhnouti.

Francka se hrozně ulekla, v tom hlas jakýsi uslyšela: »Vezmi travničky a utíkej co můžeš!«

Děvče vzalo travničky a prchalo šíleným chvatem, za sebou slyšelo divoké výkřiky a šplouchání, jakoby se v bažině stádo koní válelo.

Francka neohlédla se ani v levo ani v pravo a jen ku předu běžela, tisknouc v rukou pevně bílé travnice, poslední pouto, jež pojilo ji ku kouzlům nadpřirozených světů.

Rodiče Francky se zaražovali, když spatřili dcerku zdravu. Francka jen mlčky Anče travnicí její podala.

Od těch dob změnilo se děvče zcela. Bývalá veselost sice zmizela, za to s návratem zdraví vrátila se jí chuť ku práci.

A když ženich z Hané požádal o ruku její, neodešel s košíčkem.

Francka byla povděčna moudrému pokynu osudu, který ji vzdálil z míst pro ni tak smutně památných.

Od seče slýchávali lidé smutný zpěv vodníka, který marně v hlubině toužil za hezkým děvčetem ze Lhoty. Taškařic již neprováděl a brzy se kams v jiný kraj odstěhoval. Lidé na Záhoří měli pak od vodníka pokoj a oddechli si.

Antonín Svěrák:

Jak vznikají pověsti o vodníkovi.

Záhorská kronika již hodně těch pověstí o vodníkovi nasbírala. doufám, že počet jejich ještě rozmnoží, vždyť i v Kelči strašil kdysi vodník, jež vyvolal známý nám již filuta Rodica, člověk, jemuž šibalství a čertovina koukaly přímo z očí a nebylo pestva, aby v něm neměl prstů zvláště za mladších let.

A tož vám povím, jak se to stalo.

Bylo to někdy v první polovici minulého století. Tehdy se ještě hojně úhořilo. Celediní po denní práci nejezdili přímo domů, nýbrž vypráhli a nechali koně pásti na úhorech třeba do půlnoci. Při tom se vyprávělo, hrálo, skotačilo, zpívalo, jako to již bývá, když se několik mladých lidí do kule sejde.

Jedenkrát napadlo Rodicovi, že půjde také koně pást a šel. Avšak teplá srpnová noc, nebe plné hvězdiček, bublající hájovský potůček přímo lákaly ke koupačce. Také nemeškal a v okamžiku byl ve vodě. Lázeň lahodila mu tou měrou, že začal rukama plácati do vody, jako když se husy perou a při tom vyrážel ze sebe roztodivné zvuky: tu zařehlal jako kůň,

zaštěkal jako pes, zaňamčel jako kočka, záskřehotal jako vyplašená straka, zakvílel jako sýček, ale ozvláště dovedně uměl nápodobiti hejkání sovy. Slyšeli jste někdy za noci jsouce sami v lese houkání sovy? Já to slyšel a nic se nedivím, že někde vypráví se o strašidlech hejkadlech. Mráz při tom běží člověku po zádech. Takový byl asi i účinek výkřiků Rodicových na pasoucí chasníky. Ti sedíce kolem ohně brzo zaslechli podivné hlasy z blízkého potoka a šplouchání vody. Zpěv umkl, hlasy se stišily, kolem ohně klid, že s mohl slyšeti bzukot komára, a když do toho ticha zalehlo pronikavé zahejkání sovy, celá skupina chlapců kolem ohně shromážděných s tlumeným výkřikem: »hastroman! se bleskurychle zvedá a peláší odtud, až se za nimi praší a do uší zaléhá jim jako posměch ďáblské chechtání z potoka.

Té noci pásli se koně až do rána; nikdo z mladíků neodvážil se blíže, aby ho vodník do vody nevtáhl.

Rodica vylezl z vody, oblekl košili, přehodil kabát a pomalu se šoural k tábořišti; nikde ani živé duše, oheň plápolá a hle, na primitivním ohništi kastrol, z něhož vychází příjemná vůně »škracenice«. To bylo něco pro Rodicu! V minutě byl kastrol prázdný, jak by je; vylízal; našel tu i dýmku, pravý kelecký výrobek, zapálil si a bral se pohodlně domů.

Brzo na to byla neděle; jako člověk svého zevnějšku dbalý, šel Rodica k holičovi dát se oholit; na dýmku, k níž tak lacino přišel, nikterak nezapomněl, čehož důkazem byly kotouče dýmu jak z továrního komína. V holírně bylo právě mimo jiné též několik z oněch chasníků a ti dosud ustrašeně si vykládali o vodníkovi z hájovského potoka, jaký hrozný »tartas« tam vyváděl, jak všichni dali v nohy, jak jim snědl škracenici a ukradl novou dýmku.

Rodica vstrčil rychle dýmku do kapsy, zamžoural očima a se slovy, že přijde až později, rychle se vytratil, ale dýmky nevrátil.

DROBNÉ ZPRÁVY.

Kamenný mlat z Němetic. Loni byl při orání vyorán u Němetic směrem k Hustopečím »hromový kámen«, provrtaný kamenný mlat; je krásně otloukaný, ale kousek špice je uražen. Již dříve vyorávalo se v okolí hojně archeol. předmětů. Tak u »Strážiska« byly r. 1890 vyorány střepiny rázu hradištného; mezi nimi kus ucha s nápisem v cyrilských literách. V lese »Doubravě« objeveno 5 mohyl. V jedné nalezen hadcový mlat, jaspisový nožík a níže ve vrstvách popelu rozpadlá popelnice.

Velehradsko v pra- a předvěku s mapou vyjde v Drahotušských péči a nákladem dra Františka Příkryla. Cena 5 Kč. Upozorňujeme předem na tuto knihu, neboť v ní bude pojat také i pravěk Záhoří, jako část župy hulínské.

OBSAH X. ROČNÍKU.

Články:

Badura Jan: Pusté vsi v okrese lipenském	5
Taxa na chléb, zemličky a maso v Lipníku	112
Bartovský Vl.: Hranický vodník	55
Rozkvět a úpadek hranických řemesel	65, 106
Coufalová M.: Hanačka z Dřevohostic	100
Dohnal Jindřich: Pověsti o Ondrášovi	92, 119
Dušek Bedřich: Za Josefem Klvaňou	1, 40, 69
Fröhlich Antonín: Z minulosti Dolního Újezda u Lipníka n. B.	22
Sídlíště z mladší doby kamenné ve Veselíčku	49
Vodník ve »Strakovém dole«	92
Janásek J.: O hastromanovi	28
Smolno	59
Jakeš Josef: Jak se půdy nabývalo a pozbývalo	9
Záhorské vodní prameny	43
Tetka Tonka	53
Klvaňa Antonín: »Klapačky« před velikonočními svátky v Ústí	84
Kivaňa Josef: Starý kroj ženský v Lazníkách	52
Kramoliš Čeněk: Fojti a rychtáři	36
Správa obcí v 16. a v dalších stoletích	67
Fojti a rychtáři z horního Pobečví	102
Kraus Jan: Krystiánka	22
Kretz František: Rajnochovská keramika	37
O staré moravské keramice	116
Kunovická S. H.: Stuha vodníková	86
Macalík Ing. Basil: Pastýřské melodie na Záhoří a Pobečví	15
Jak se volá na domácí zvířata na Záhoří a Pobečví	45
Málek Alois: Památné stromy na Velko-Újezdsku	110
Mráček Jakub: Primátor Martin Zikmundek a obec lipenská	25
Tržní řád města Lipníka z r. 1793	72
Příkryl Dr. František: Hrad u Choryně	24
Jak jsem sbíral pohádky a obyčeje na Záhoří od r. 1888	34
Zvyky a obyčeje na Záhoří	76
Sehnal Antonín: Pantáta mlynář z Čech	30
O podhradním mlynářovi	58
Schützer Alois: Pověst o rytíři na bradě Švrčově	61
Skopal Josef: Silák Ondra Kopeček	91
Sova Oto: Zač byl v Blazicích r. 1772 podsedeč	18
Jak se na Záhoří škádli	81
Stržínek Antonín: Moravská brána	97
Svěrák Antonín: Trochu geologie, archeologie i historie	12
O kelečský hrad	46
Ještě o kelečském hradu	75
Z doby »božího soudu«	118
Jak vznikají pověsti o vodníkovi	125
Špunar Hynek: Pověsti z Pavlovska	28

Strašidla na Katové u Radslavic	57
Vašíček Vladimír: Čelad při hospodářství	111

Drobné zprávy:

K 70letým narozeninám Dra Františka Příkryla	32
Ku zřízení krajinického musea města Lipníka	32
Krajinická výstava »Pobečví« v Hranicích	64
Kamenný mlat z Nemetice	126
Velehradsko v pra- a předvěku	126

Vyobrazení:

Josef Klvaňa, str. 3. — Dolní Újezd u Lipníka, str. 23. — Partie kláštera bývalé piaristické koleje v Lipniku, str. 27. — Pohled na Soběchleby, str. 5. — Zámek v Kelci, str. 47. — Na návsi v Hor. Nětčicích, str. 77. — Ondráš a Juráš ve sviadnovské hospodě, str. 93. — Nádvoří měšťanské školy v Dřevohosticích, str. 101. — Smutný památník na světovou válku v Hranicích, str. 107.

nosti. Redaktorka: Ružena Pelantová, vydává »Jednota přátel Masarykovy akademie v Praze«. V roce 1928 vyjde 10 čísel za předplatné Kč 10.—. Administrace Praha-Nusle, Soběslavova ul. 12.

Karel Piskoř: Sonata májového večera. Kniha povídek a novel. Druhé doplněné vydání. Vydalo Zemědělské knižkupectví A. Neubert v Praze. V barvotisk. obálce K. Rélíka za Kč 20.—, slv. váz. Kč 32.—. Sedmácti novel spisovatele, který patří mezi velmi čtené autory dnešní doby. Knižka zaujme každého, kdo rád se potěší poutavou a při tom ušlechtilou četbou.

Zemědělské knižkupectví A. Neubert v Praze vydalo také druhý a konečný díl Zevlounova »Zlatého strejdy Ady« (»Strejda Ada se žení«) (Kč 10.—). Knižka Zevlounova čestně řadí se k příběhům Ign. Herrmanna a má tentýž bystrý postřeh.

Známé nakladatelství J. Svátek (nyní Praha-Smichov, Husova 7) vydává sebrané spisy Jos. Brauna. Jako první svazek vychází kniha **Z pamětí krevních pisarů, smolných knih.** Cena sešitu 1.90 Kč. Sleva na knížkách. Vyzádejte si prospekt od svého knihkupce nebo přímo u nakladatele.

Starý student vypravuje. Napsal Jos. Jahoda. Kniha vyšla v naklad. J. Svátek Praha-Smichov a stojí Kč 24.—, váz. celoplát. Kč 30.—. Kniha je pěkně ilustrována Fr. Vrobelem. Autor věnuje knihu našemu studentstvu, přátelům studentstva, rodičům, i těm, kdož s autorem této knihy vzpomínají chtějí na svoje studentská léta. Zaslouhuje, aby byla zařazena v knihovnách soukromých i veřejných.

Zdeněk Záhoř: O lásce, manželství a dítěti. Čítanka pro mladé lidi. Vydáno s podporou ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy za souhlasu ministerstva školství a nár. osvěty. Nákladem Čsl. společnosti pro potírání pohl. chorob, v komisi nakladatelství B. Kočího v Praze. Cena Kč 6.—.

»Argus«. Revue populárně vědeckých článků na stručném výtahu. Vychází každé druhé a čtvrté úterý v měsíci. Redakce a administrace: Smichov, Smetanova 2. Předplatné ročně Kč 48.—.

»Časopisecký Zpravodaj«. Měsíčník. Předpl. roč. Kč 18.—. Adm. a red. Smichov, Smetanova 2. Vydává Středoevropská výstřižková kancelář.

»Jen to nejdůležitější.« Příloha Zpravodaje z Kézbybyl. I. Nekovy. II. Kovy. Cena 60 h. Vydal Dr. A. S. Batěk, Praha-Liběň.

Radiolaboratoř K. N. N. Ročník II. Rediguje a vydává Rudolf Faukner v Sadské. Vychází dvakrát v měsíci. Předplatné předem 6 Kč pololetně.

Frenštát p. Radh., středisko bezkydské turistiky a letní sídlo. S podrobnou mapou okolí Frenštátu pod Radh. Upravil Stanislav Nop. Vydala Pohorská jednota Radhošť ve Frenštátě p. Radh.

PRÁCE NAŠICH DĚTÍ

Můj dědeček.

Dědeček můj — tatínkův otec — zemřel již v roce 1892 v Opavě, tak že jsem ho poznati nemohla. Byl, jak tatínek o něm vypravuje, mistrem bednářským. Obec Opatov má podnes naň památku, pozůstávající z jednoho dřevěného děla na dvojkolce, jehož se užívalo při slavnosti Božího Těla místo hmoždíru. Pracoval hlavně pro sklárnu. Následkem zrušení sklárny neměl již tolik bednářské práce a zaměstnával se proto též opravou hodin.

Bydlel v domku, jenž měl jen jednu velkou světnici s třemi okny, letní kuchyň s pekárnou, síň a komůrku. Světnice sloužila za byt a ložnici celé rodině, v zimě pak též za bednářskou dílnu, neb v létě pracoval dědeček pod kůlnou. Dědeček vykonával v ní také práce hodinářské.

Při vstupu do světnice bylo nápadné zvučné »tik-tak« hodin rozvěšených na všech čtyřech stranách světnice. Nad stolem visel obraz »Poslední večeře Páně« a nad lůžky obrazy Krista a Marie. Kamna stála u pekárny vyčnívající z letní kuchyně do světnice.

Jednou při jarní povodni stoupla voda tak vysoko, že tekla okny do světnice. Kozy byly před tím odvedeny do domku, kamž voda nemohla, a slepice uzavřeny v kufru na půdě. Tatínek zřídil si z víka rozlámaného kufru »lod« pokoušel se touto lodí po světnici jezdit; šlo prý to však špatně.

Když voda opadávala vylévali vodu putýnkami. Tatínkovi uklouzla noha a spadl do vody, která prudce tekla dvorem. Tatínek zápasil s dravým proudem. Dědeček upozorněn křikem sestry tatínkovy, vyběhl a nemaje ničeho po ruce, skočil sám do vody. Podarilo se mu jeho syna — nyní mého tatínka zachránit. Hedvika Indrová, zákyně II. A dívčí měšťanské školy v Hranicích.

Bleskosvody

zaručeně spolehlivé
objednejte včas přímo
ze speciální továrny

JOS. MOTKA junior

továrna elektrotechn.
a stavba strojů

LITOVEL, MORAVA.

Též veškeré ostatní elektro-
technické potřeby.

Plány zahrad

kreslí a

zahrady zakládá
JOS. VANĚK

zahradní architekt, majitel
technické kanceláře pro za-
kládání zahrad a sadů

Chrudim 419-IV. Čechy.

Plány - rozpočty : porady - ná-
vštěvy.

Vlastní rozsáhlé školky - pereny
květiny - odborný personál.

Tvarované stromy ovocné.

ŽÁDEJTE CENÍK Č. 116.